

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

BAKALÁRSKA PRÁCA

2012

Iveta Hamarová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

Špecifická problematiky tvorby a vydávania časopisu pre deti

Bakalárska práca

Študijný program:
Školiace pracovisko:
Školiteľ:

Editorstvo/vydavateľská prax
Katedra slovenskej literatúry FF UKF v Nitre
doc. PhDr. Igor Hochel, PhD.

Nitra 2012

Iveta Hamarová

(Sem príde zadanie)

Ďakujem vydavateľstvu Perfekt a redakcii časopisu Fifik, menovite Mgr. Magdaléne Gocníkovej, Mgr. Kataríne Trgovej, Mgr. Art. Jurajovi Martiškovi a Mgr. Art. Miroslavovi Regítkovi za poskytnutie cenných informácií a ich osobného voľného času. V neposlednom rade ďakujem za odborné pripomienky doc. PhDr. Igorovi Hocheľovi, PhD., za usmernenie a poradenstvo pri komponovaní bakalárskej práce.

.....

ABSTRAKT

HAMAROVÁ, Iveta: Špecifiká problematiky tvorby a vydávania časopisu pre deti. [Bakalárska práca]. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta: Katedra slovenskej literatúry. Školiteľ: doc. PhDr. Igor Hochel, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár. Nitra: FF UKF v Nitre, 2012. 48 s.

Témou bakalárskej práce sú špecifiká problematiky tvorby a vydávania časopisu pre deti. Bakalárska práca sa túto problematiku snaží rozobrať najmä z dvoch rovín. Prvou rovinou je problematika špecifickosti tvorby pre detského percipienta. Druhá rovina sa zaoberá samotným procesom tvorby a vydávania časopisu Fífik a opisuje ho z pohľadu vydavateľstva Perfekt a redakcie časopisu Fífik. Práca obsahuje aj stručný popis procesu vývoja periodika na lepšie pochopenie jeho aktuálneho stavu. Cieľom práce je priniesť empirické poznatky o procese tvorby a vydávania časopisu Fífik a z aktuálneho obsahového hľadiska poukázať na prínos detského časopisu Fífik pre svojho percipienta. Význam práce spočíva v prínose praktických poznatkov z vydavateľstva Perfekt a redakcie časopisu Fífik, ktoré sú cennými informáciami použiteľnými v praxi pre absolventov odboru editorstvo/vydavateľská prax.

Kľúčové slová: detský percipient, detský čitateľ, časopis Fífik, tvorba, autor.

ABSTRACT

HAMAROVÁ, Iveta: Specificity issues of publishing a magazine for children. [Bachelor thesis]. University of Philosophers in Nitra. Philosophical faculty: Department of Slovak literature. Tutor: doc. PhDr. Igor Hochel, PhD. Qualification degree: Bachelor. Nitra: FF UKF in Nitra, 2012. 48 p.

Theme of the bachelor work is specificity issues of publishing a magazine for children. Bachelor work is trying to analyze this subject in two main levels. The first level is about the issue of specificity creation for child percipient. The second level deals with the process itself, of creation the journal Fifik and describes it in terms of publishing house Perfekt and editorship of magazine Fifik. The work also contains a brief description of the process of developing the magazine and for better understanding its current state. The aim of work is to bring empirical knowledge about the process of creating the magazine Fifik and from actual contentual point of view it highlights the contribution of children's magazine Fifik for its percipient. The importance of the work lies in the contribution of practical knowledge of the publishing house Perfekt and the editorship of magazine Fifik, which are valuable information to use in practice for graduates in editorship/publishing practice.

Key words: child percipient, child reader, the magazine Fifik, creation, author

OBSAH

Úvod	7
1 Vydavateľstvo Perfekt.....	8
2 Časopis Fifík – proces vývoja	9
3 Časopis Fifík - dnes	13
4 Špecifiká detského percipienta	15
5 Prvky autorskej tvorby vplývajúce na dieťa v časopise Fifík	18
6 Časopis Fifík – proces tvorby a vydávania	21
6. 1 Plánovanie.....	22
6. 2 Zdroje informácií.....	24
6. 3 Autorská činnosť	26
6. 3. 1 Autorská tvorba v praxi.....	26
6. 4 Redigovanie ako úprava	28
6. 4. 1 Redigovanie v praxi	28
6. 4. 2 Redigovanie autorského textu (presadzba a nedostatočný rozsah textu).....	29
6. 5 Korigovanie	31
6. 5. 1 Korigovanie v praxi	32
6. 6 Grafika	33
6. 6. 1 Grafika v praxi.....	34
6. 7 Ilustrácia	36
6. 7. 1 Ilustrácia v praxi.....	37
6. 7. 2 Ilustrácia – Fifíkové noviny	37
6. 7. 3 Ilustrácia – Maľovaný text.....	38
6. 7. 4 Ilustrácia – Úlohy pre deti.....	38
6. 8 Polygrafia.....	40
6. 9 Distribúcia, Ekonomika, Reklama	42
6. 9. 1 Distribúcia	42
6. 9. 2 Ekonomika.....	42
6. 9. 3 Reklama	43
Záver	44
Zoznam použitej literatúry	47
Zoznam príloh	48

Úvod

Vo svojej práci aplikujem tému bakalárskej práce na detský časopis Fifík, ktorý vydáva vydavateľstvo Perfekt už 22 rokov. Prvé časti práce nás oboznamujú s predmetom skúmania, charakterizujú a opisujú vydavateľstvo Perfekt, časopis Fifík. Venujú sa aj popisu jeho vývoja. Túto časť sme považovali za potrebnú z hľadiska oboznámenia sa čitateľa s jeho smerovaním a postupným kreovaním.

Ďalšia časť práce sa zaoberá špecifikami detského percipienta, jeho potrebami, možnosťami pozitívneho ovplyvňovania a rozvíjania jeho psychických procesov. Poukazujeme na pozitívny prínos časopisu pre detského percipienta z hľadiska jeho aktuálneho obsahu.

V poslednej časti práce sa venujeme konkrétnemu procesu tvorby a vydávania časopisu Fifík. Tento proces opisujeme a analyzujeme do tej miery, akú nám umožnili praktické poznatky a poskytnuté informácie od vydavateľstva a redakcie. Keďže s procesom tvorby a vydávania súvisí aj ekonomika, reklama a distribúcia periodika, prinášame aspoň základné informácie o týchto celkoch.

Práca je dôležitá najmä z dôvodu objasnenia praxe a oboznámenia študentov, a budúcich absolventov odboru editorstvo/vydavateľská prax, s reálnym procesom tvorby a vydávania časopisu. Tým, že sa jedná o špecifickú skupinu percipientov, ktorým je časopis určený, považujeme za potrebné uviesť, aké sú potreby a psychické procesy tejto skupiny.

Naším cieľom je teda priniesť empirické poznatky o procese tvorby a vydávania časopisu Fifík a z aktuálneho obsahového hľadiska poukázať na prínos tohto časopisu pre svojho percipienta.

Túto tému a koncepciu bakalárskej práce sme sa rozhodli spracovať týmto spôsobom najmä kvôli vlastnému obohateniu a prehľadu v oblasti praxe a reálneho fungovania vydávania a tvorby časopisu.

Práca vznikla na základe úzkej spolupráce s redakciou časopisu Fifík, poskytnutých informácií a našej praktickej skúsenosti v redakcii. Nakoľko polygrafia nie je interným procesom, ale túto zabezpečuje externá firma, opisovali a analyzovali sme ju do tej miery, ako nám dovolili poskytnuté informácie z redakcie.

1 Vydavateľstvo Perfekt

Vydavateľstvo Perfekt vzniklo v roku 1990 ako vydavateľstvo časopisov a kníh populárno-náučnej a vecnej literatúry pre deti, mládež a dospelých. Vydavateľstvo má vlastné kníhkupectvo s názvom Kníhkupectvo Vojtecha Zamarovského. O tomto spisovateľovi vydalo aj súborné 13 dielne dielo. V rámci časopiseckého vydávania pod hlavičkou Perfektu vychádza časopis Fifik – detský časopis, Quark – vedecko-technický populárny časopis a Funny English – pracovný zošit, ktorý sa používa pri vyučovaní angličtiny. Knihy vydavateľstva Perfekt sa dajú zakúpiť aj v iných kníhkupectvách (www.fifik.sk).

2 Časopis Fifík – proces vývoja

Vznik časopisu Fifík úzko súvisí so vznikom vydavateľstva Perfekt, ktoré sa začalo kreovať v prvom roku po odznení nežnej revolúcie. V našej histórii bola nežná revolúcia významným milníkom, ktorý k nám priniesol novú éru demokracie. *„Z komunistických krajín sa stali štáty postkomunistické a vydali sa na cestu budovania demokratickej spoločnosti využívajúcej trhové ekonomiku a zaručujúcej slobodu tlače, ktorá si opäť smie konkurovať a vôbec správať sa trhovo.“* (Serafinová – Vatrál, 2005, s. 153). Významnou zmenou v porovnaní s minulým režimom bolo aj prijatie Základnej listiny ľudských práv a slobôd v roku 1991, ktorá zaručovala slobodu prejavu, právo na informácie, vyhľadávanie, prijímanie a šírenie informácií a myšlienok. Sloboda tlače, prejavu a podnikania dala predpoklad vzniku nových vydavateľstiev. *„Viaceré z novovzniknutých titulov periodickej tlače vychádzali len kratšie obdobie a vákuum na mediálnom trhu po nich zapĺňali vždy nové a nové periodiká.“* (Serafinová – Vatrál, 2005, s. 158) Z tohto hľadiska môžeme obdivuhodne konštatovať, že detský časopis Fifík, ktorý začal vychádzať v roku 1990 si zastabilizoval svoje pevné miesto na trhu a vychádza kontinuálne až dodnes.

Úroveň časopisu v prvých rokoch bola silne poznamenaná chaosom, ktorý vznikol aj na základe nejednoznačného vedenia v novom vydavateľstve. Štruktúra nebola presne vymedzená, úlohy jednotlivcov neboli konkrétne zadané. Filozofiou nového časopisu bolo odstránenie didaktickosti a mravoučnosti z detského periodika a rozvinutie zábavy a hry, ktorá by dieťa upútala a zároveň do istej miery vývojovo posúvala. Hlavnou požiadavkou predchádzajúceho režimu bolo dieťa neustále vyučovať a vychovávať, mnohé časopisy boli zamerané len literárne, chýbala im „detská roztopašnosť“ a zábava.

Pôvodne bol časopis určený pre deti školského veku od tretieho do piateho ročníka základnej školy. Zakladateľka časopisu Fifík a zároveň aj zakladateľka jeho filozofie je aktuálna šéfredaktorka Mgr. Magdaléna Gocníková, ktorá spolu s výtvarníkom Mgr. Art. Miroslavom Regítkom stáli pri zrode časopisu. Mgr. Gocníková predtým pracovala ako šéfredaktorka časopisu Ohník, kde načerpala dostatok skúseností, ktoré následne využila pri tvorbe časopisu Fifík. Mgr. Art. Miroslav Regítko je známym ilustrátorom knižných titulov ale zároveň aj grafikom, karikatúristom a maliarom, ktorého oslovila na priamu spoluprácu Mgr. Gocníková. Mgr. Art. Regítko zabezpečoval nielen ilustrácie ale aj grafickú stránku časopisu. Mgr. Gocníková pôsobila ako šéfredaktorka, redaktorka a zároveň využívala možnosť objednávok od externých autorov.

Prvé vydania časopisu sa objavilo na trhu v predvianočnom čase a jeho obálka aj samotné rozloženie časopisu sa výrazne líšilo od toho dnešného. Začal vychádzať kvartálne, ďalšie vydanie vyšlo ako dvojmesačník, ktorý sa vzápätí zmenil na mesačník. V letnom období, a to júl, august vychádzalo jeho dvojčíslo (aktuálne v letnom období vychádzajú tri čísla dokopy). Táto zmena vyplýva najmä z veľkého záujmu čitateľov a abonentov, ktoré ani samé vydavateľstvo nepredpokladalo.

Pri analýze jednotlivých ročníkov a čísiel môžeme konštatovať, že má mnohé nedokonalosti. Z oblasti základných údajov, ktoré sú, a v tom čase aj boli povinnými, sa tiráž začala formovať až neskôr a povinné údaje sa do nej dostávali postupne. Z hľadiska celkovej koncepcie časopisu je charakteristickou črtou jeho nestála koncepcia pravdepodobne vyplývajúca z hľadania vhodnej formy, ktorá by čitateľa čo najviac uspokojovala. Už v tom čase časopis dostával množstvo odkazov a listov od čitateľov, ktorí prispievali k jeho postupnému formovaniu. Kvôli nestálej koncepcii sa čitateľ v časopise ťažko orientoval. Rozvrhnutie jeho prvého čísla bolo pomerne jednoduché, každá strana obsahovala istú tematiku a táto sa viazala len na danú stranu. Neskôr začal časopis s pravidelnými rubrikami, ktorými boli najmä *Listáreň*, *Odkazy*, *Niečo pre najmenších*, *Zoznam víťazov*, *Krížovky*. Pravidelná *Martinova rubrika* (poradňa) pri otázkach lásky až nápadne pripomínala časopis pre adolescentov, ale aj tu prichádzalo k zmenám a obmenám. Ďalším znakom otvorenia sa svetu a nápadnej podobnosti s časopisom pre adolescentov boli plagáty známych zahraničných osobností, a to spevákov, hudobných skupín a hercov vyobrazených aj na plnofarebnej obálke časopisu.

Časopis obsahoval najmä rôzne druhy hádaniek, krížovky, súťaže, vtipy, vystrihovačky, testy, komiksy, návody a vyhýbal sa literárnym textom. V roku 1995 však do svojho obsahu začal zaraďovať aj literárne texty od známych i menej známych autorov. Postupne sa začal prikláňať aj k usmerňovaniu detí v oblasti výživy a zaviedol pravidelnú rubriku *Pre naše zdravie*, ktorá sa zaoberala zdravou výživou a bola často vtipne interpretovaná. Táto rubrika sa využila aj na národný program podpory zdravia v roku 1993.

Jeho prvé vydanie bolo v menšom formáte A5, avšak už jeho ďalšie číslo vyšlo vo formáte A4 tak, ako si ho časopis zachoval dodnes. Reálne číslovanie časopisu sa začína pomerne neskoro, a to od dvojmesačníka august - september 1991, ktoré uvádza redakcia ako prvé číslo časopisu Fifik. Podobnosť časopisu z hľadiska grafiky obálky v porovnaní s jeho aktuálnou obálkou môžeme pozorovať najmä od septembra roku 1992. Nastávajú aj rôzne zmeny v pagináciách strán, kde sa raz paginácia začína od obálky, inokedy až od

prvej strany samotného obsahu. Časopis obsahoval najmä ilustrácie, v menšej miere fotografie. Táto skutočnosť, pozitívne obohacujúca časopis, súvisí s grafikom Mgr. Art. Regítkom. Ilustrácie sprevádzajú text, ale sú aj súčasťou rôznych typov hier, komiksov, krížoviek.

Tlač zabezpečoval štátny podnik Concordia Press a od dvojčísla august -september roku 1992 sa tlačiareň zmenila na Slovenskú Grafiiu, a.s., ktorá zabezpečuje tlač až dodnes. Najmä v období, kedy túto tlač zabezpečovala Concordia Press, š.p. vznikali mnohé nedostatky. Vznikali chyby pri orezávaní, resp. prispôbení textu na stranu (časopis Fifik, 1992, august - september). Tieto nedostatky pravdepodobne súviseli skôr s grafickou stránkou tvorby ako s polygrafiou. Obálka časopisu sa tlačila na klasický mäkký papier rovnako ako obsah časopisu. Výrazným posunom v kvalite papiera bolo decembrové číslo roku 1991, ktorého obálka je tlačená na tvrdšom, lesklejšom papieri pôsobiacom estetickjším dojmom, ale táto nie je zachovaná a neustále podlieha zmenám. Obálka aj celý časopis sa tlačil farebne, neskôr sa kombinujú čiernobiele strany s farebnými, opäť prechádzal na celofarebné strany a dnes je kombináciou farebného časopisu a čiernobieleho vydania Fifikových novín. Postupným vývojom nových technologických postupov časopis odstraňuje svoje nedokonalosti a pôsobí profesionálnejším dojmom.

Po jazykovej stránke bol časopis na veľmi dobrej úrovni. Môžeme mu vytknúť len výraznú chybu (v písaní plurálu opytovacieho zámena ktorí) v marcovom čísle roku 1992 priamo na obálke časopisu, ktorá však nebola spôsobená nedostatkom jazykovej redaktorky, ale skôr procesom, ktorým sa titulok nedostal na poslednú korektúru. Od začiatku jeho tvorby bol časopis korigovaný externou jazykovou redaktorkou.

Vo februári roku 1993 začalo vydavateľstvo produkovať aj maďarskú verziu časopisu s identickým obsahom a v roku 1994 aj jeho českú verziu. V tomto období môžeme vidieť rozdiel vo farebnosti tlačeného textu. Text bol výlučne čierny alebo modrý. Táto skutočnosť súvisela s uľahčením výmeny jednotlivých textov v maďarskom a českom jazyku, ale zároveň ovplyvnila aj náklad na výrobu časopisu.

Cena prvého vydania časopisu bola stanovená na 9,50 Kčs a od druhého vydania klesla na 4,50 Kčs. Táto zmena bola spôsobená najmä zvýšeným dopytom, resp. nákladom, ktorý následne pozitívne ovplyvnil cenu. Prechod meny z československej koruny na korunu slovenskú sa konal bez zmeny číselného údaju vyjadrujúceho cenu časopisu. Cena časopisu sa prvý krát objavila v Slovenských korunách v marcovom čísle roku 1993, postupne stúpala a v roku 1995 dosiahla 7,20 Sk. Musíme však konštatovať, že toto zvýšenie ceny sa pozitívne odzrkadlilo na kvalite papiera, tlače, orezávania a celkovom

vzhľade časopisu, ktorý na prvý pohľad vypovedá o zvýšení jeho profesionality. Každým rokom prichádzalo k postupnému zvyšovaniu ceny, avšak príchod novej meny cenu opäť neovplyvnil (20 SK = 0,66 €).

Distribúciu zabezpečovalo PNS, Perfektexped, realizovalo sa aj formou predplatného. Od novembrového čísla roku 1992 môžeme pozorovať distribúciu formou pedagógov základných škôl.

Prvá reklama, resp. tri reklamy sa objavili v časopise v roku 1992 v jeho dvojčíse august-september. Reklamoval sa šampón od firmy de Miclén, lepidlo chemoprén od firmy Chemolak a obchod Jednota.

Najvýznamnejšie zmeny vo formovaní časopisu môžeme pozorovať najmä v období prvých štyroch rokov od vzniku časopisu. Formovanie nie je ukončené, časopis sa snaží rozvíjať svoj potenciál. V *Metodike novinárskej práce* sa uvádza: „*Hoci každé číslo novín či časopisu je jedinečný, neopakovateľný výtvor, jednako jeho neopakovateľnosť sa nesmie spájať s úplnou novosťou.*“ (Vojtek – Barták, 1985, s. 30). Túto skutočnosť sme vnímali negatívne z hľadiska orientovania sa čitateľa v časopise, čo sme mohli pozorovať v začiatkoch tvorby časopisu. Istá miera novosti je však žiaduca a vnímame ju pozitívne ako neustály proces zdokonaľovania a hľadania „čitateľského streda“.

3 Časopis Fifík - dnes

Časopis Fifík je periodikom určeným pre širokú verejnosť a z hľadiska jeho obsahového zamerania ho môžeme zaradiť do periodík určených pre deti do 15 rokov. Fifík sa snaží obsiahnuť široké spektrum záujmu detského čitateľa. Snaží sa ho zaujať nielen literárne, ale aj kultúrne a tiež technickými, umeleckými, prírodovednými zaujímavosťami. Hlavnou postavičkou časopisu je fiktívne dieťa s menom Fifík, ktorý je tvorcom mnohých príspevkov spolu s jeho psíkom Bobinou. Časopis je určený najmä pre deti školského veku od tretieho do piateho ročníka základnej školy. Používa sa aj ako pomôcka pre učiteľov základných škôl vo výchovno-vzdelávacom programe. Podľa ohlasov od čitateľov a priebežných štatistík vydavateľstva sú častým „čitateľom“ aj predškolské deti, ktoré vnímajú časopis cez predčítavanie dospelých. Pre dospelého čitateľa je Fifík bránou do detského sveta, niekedy aj poučením a vďaka modelárskym prílohám aj priamym sprostredkovateľom záujmovej činnosti. Časopis sa snaží trafiť do „čitateľského streda“. Redakcia má záujem, aby bolo číslo pestré, presne mierené na časové obdobie, jazykovo a obsahovo zvládnuté, aby oslovilo cieľovú skupinu a zároveň prinášalo toľko informácií, ktoré by oslovili aj dospelého čitateľa.

Aktuálne jeho textovú zložku tvoria najmä básničky, hádanky, krížovky, vtipy, rôzne typy hier, príspevky od čitateľov, náučná literatúra, výber z literatúry slovenskej aj zahraničnej, a to najmä rozprávky a poviedky, príbehy zo života. Ďalej sú to rôzne recepty, súťaž, interview s populárnymi osobnosťami a informácie o nich. Fifík zásadne nepublikuje informácie o populárnych osobnostiach, ktorých správanie sa výrazne vymyká mravným zásadám uplatňovaným vo výchove detí. Zaujímavým spôsobom podáva detskému percipientovi rôzne informácie a hry. Snaží sa pozitívne pôsobiť na detského čitateľa, nespráva sa ako detský bulvár. Prináša najmä optimistické texty. Pravidelnou textovou prílohou Fifíka sú Fifíkové noviny, ktoré sa tlačia čiernobielo a prinášajú taktiež množstvo informácií, hier, vtipov a zaujímavostí. Jeho netextovú zložku tvoria rôzne druhy obrázkov, ilustrácií, modelárske prílohy, vystrihovačky, noty.

Časopis sa každoročne uchádza o Grant Ministerstva kultúry a vychádza s jeho podporou. Redakciu tvorí team pracovníkov: šéfredaktorka - Mgr. Magdaléna Gocníková, výtvarník - Mgr. Art. Miroslav Regítka, redaktorka - Mgr. Zuzana Katrušinová, redaktorka a jazyková redaktorka - Mgr. Katarína Trgová, grafik - Mgr. Art. Juraj Martiška a sekretárka - Mgr. Dagmar Rehariková. Často sa na spoluprácu využívajú externí autori. *“Aj od akosti tzv. externého prispievateľského aktívu v mnohom závisí kvalita nielen*

jednotlivých čísel, ale aj periodika vôbec.“ (Vojtek, 1995, s. 60). Z výtvarníkov často oslovuje Mgr. Art. Boženu Plochánovú. Križovky, osemsmerovky a zábavu, najmä z hľadiska kreatívnych úloh, tvoria Karol Klimeš a Peter Krajčír. Špecifikom časopisu je vystrihovačka a rôzne makety, ktorých tvorcami sú architekti, inžinieri Jaroslav Jablonský, Ladislav Jakubčo, Juraj Gonšor. Z humoristickej stránky je častým prispievateľom Milan Lechan a *Kalendár prírody* tvorí ochranár a zoológ Ing. Miroslav Čačko. V poslednom čase periodikum často využíva Mgr. Ivetu Martišovú z centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Nitre a Mgr. Natáliu Galisovú ako externú autorku historickej tematiky, ktorá študovala a zaoberá sa históriou. V neposlednej rade uverejňuje rôzne príspevky od čitateľov, ktorí sa stávajú tiež tvorcami časopisu.

Časopis má dvadsať strán a jeho príloha Fífkové noviny sú šestnásťstranové. Periodicita časopisu je mesačná s výnimkou letných mesiacov, kedy vychádza letný magazín na obdobie jún, júl, august. Cena jedného výtlačku je 0,98 €, pre abonentov 0,75 €.

Vydavateľstvo využilo postavičku Fífik aj na vydávanie knižných titulov. V edícii Fífková knižnica vyšli už mnohé tituly ako zbierka poviedok, Fífkov diár ale aj súbor obľúbených vystrihovačiek, ktoré boli pravidelne uverejňované vo Fífkovi ako prílohy.

4 Špecifiká detského percipienta

Tvorba literárnych diel pre detského čitateľa je pre spisovateľov často náročnejšou záležitosťou, ako tvorba pre dospelých. Spisovateľ musí pochopiť a vcítiť sa do fungovania myslenia a emocionálneho vnímania detského percipienta, a taktiež jeho potrieb práve v tom veku, pre ktorý je daná literatúra určená. Podobne je to aj s problematikou tvorby detského časopisu, pri ktorom je potrebné ujasniť si, pre akého čitateľa je časopis určený. Podľa odbornej literatúry môžeme vekové obdobie dieťaťa z hľadiska čitateľskej fázy rozdeliť na:

1. Predčitateľskú fázu mladšieho a staršieho veku (1 až 3 roky, 3 až 6 rokov)
2. Čitateľskú fázu mladšieho a staršieho školského veku (6 až 10 rokov, 11 až 15 rokov)

„Rozčlenenie na predčitateľskú a čitateľskú fázu vychádza z úplnosti alebo neúplnosti dispozícií prijemcu individuálne komunikovať s literárnym textom.“ (Kopál, 1997, s. 39). Ján Kopál tvrdí, že v predčitateľskej fáze vníma detský percipient slovesnú tvorbu auditívne, čiže zvukovo, prostredníctvom čítania dospelého. Vizuálne vníma graficko-výtvarnú a ilustračnú časť. V čitateľskej fáze sa mení pomer auditívnej recepcie v prospech vizuálnej. *„V pohybe sú jeho psychické a osobnostné dispozície, citový, rozumový, vôľový a morálny svet.“* (Kopál, 1997, s.40).

Podľa týchto atribútov je potrebné analyzovať a rešpektovať jeho duševný vývoj, potreby a zároveň aj možnosti výchovy, vzdelávania a pozitívneho ovplyvňovania prostredníctvom časopisu, resp. jeho obsahu. Tak, ako sa uvádza v *Psychológii dieťaťa*, duševný vývoj dieťaťa sa javí ako sled troch veľkých konštrukcií. *„Tak již první konstrukce sensoricko-motorických schémat, později konstrukce sémiotických vztahu, konstrukce myšlení a meziosobních souvislostí a od 11-12 let rodící se formální myšlení restrukturuje konkrétní operace.“* (Piaget - Inhelderová, 1970, s. 111) Tieto konštrukcie nezanikajú, ale sa vekom zdokonaľujú.

Voľný čas detí je potrebné manažovať a ovplyvňovať. *Pedagogika voľného času* uvádza: *„Specifickou zvláštností voľného času detí a mládeže je to, že z výchovných dôvodov je žiadoucí jeho pedagogické ovlivňování..“* (Pávková a kol, 2002, s. 13). Ján Štiavnický hovorí *„že i vtedy, keď je dieťa v kruhu svojej rodiny, keď by sa malo citovo, vedomostne i vzťahovo obohacovať z kontaktu s jeho dospelými členmi, je neraz vnútorne samo a musí hľadať náhradných partnerov, či už je to televízia, rozhas alebo čítanie detskej literatúry.“*

(Citované podľa Tučná, 2000, s. 122). Podľa modelu komunikácie Autor - Text - Čitateľ, máme možnosť vývoj dieťaťa usmerňovať a rozvíjať jeho pozitívne predpoklady alebo potlačovať nežiaduce vplyvy. Ovplyvňovanie a vedenie detí by nemalo byť násilné, ale dobrovoľné a aktivity by mali byť pre dieťa prítlačivé.

František Miko z pohľadu detskej literatúry *„Rozlišuje a prísne diferencuje len dve vnímania, dva pohľady na svet – pohľad zdola a pohľad zhora, dva aspekty – aspekt dieťaťa a aspekt dospelého.“* (Citované podľa Tučná, 2000, s. 133). Z pozície dospelého človeka, ktorý je činiteľom tvorby, sa tento vžíva do sveta dieťaťa a stáva sa jeho súčasťou. Tak, ako hovorí Miko, o potrebe rovnocennosti medzi autorom a príjemcom, kde je potrebné prispôsobenie sa jednej strany. Toto prispôsobenie však nie je možné na strane dieťaťa, pretože dieťa ho nie je schopné. Predpokladá sa, že toto prispôsobenie nastane na strane autora. *„Rozumieť dieťaťu pritom neznačí triviálne, že sa sami stávame deťmi.“* (Miko, 1980, s. 179). Autor sa k ničomu nenúti, jeho ambície nie sú dotknuté. V tvorbe pre deti by sa mal umelecky realizovať „ako dospelý“. Autor a detský príjemca sa dorozumievajú prostredníctvom spoločného kódu, detského kódu. Miko tvrdí, že pri prijatí detského kódu zo strany dospelého autora sú tu isté odpory, resp. nadsadenia, ktoré sem vnášajú isté protirečenia. *„Zdôrazňovanie autorskej sebarealizácie silne napína nároky na recepciu. Vychádzanie v ústrety tejto recepcii tlačí naopak na zužovanie priestoru autorskej sebarealizácie.“* (Miko, 1980, s. 181). *„Podľa Mika detská psychika a aspekt detskej osobnosti kladie na tvorbu adresovanú deťom dve základné požiadavky – hra a poznanie, princíp estetického a poznávaco-výchovného.“* (Citované podľa Tučná, 2000, s. 134).

Podľa Mirona Zelinu, pojem výchova zahŕňa v sebe možnosti rozvíjania človeka. *“V užšom slova zmysle je to odborné a cieľavedomé rozvíjanie psychických procesov, funkcií a vlastností osobnosti.“* (Zelina, 1996, s. 19). Prítlačivá pre dieťa je výchova formou hry. Táto základná filozofia je používaná v dnešných časoch veľmi často, a to aj v prípade detských časopisov. Aj Eva Tučná hovorí vo svojej knihe: *„Pretože dieťa do desiatich rokov si žiada zábavu, chce sa hrať, hrá sa so všetkým. Spoznáva svet, ktorý ho obklopuje, predovšetkým a najľahšie v hre a hrou.“* (Tučná, 2000, s. 132). Deti prostredníctvom hry nepociťujú únavu z opakovania vzdelávacích činností. Záujmové činnosti dieťaťa sa rôzne diferencujú. Poznáme činnosti aktívne (produktívne) a receptívne. Z hľadiska obsahu ich môžeme rozdeliť na spoločenskovedné, pracovno-technické, prírodovedno-ekologické, esteticko-výchovné, telovýchovné, športové a turistické.

Pre výchovu dieťaťa sú podstatné vzory. V publikácii *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu* sa uvádza: „Pro výchovné vedení dítěte je důležité, aby už od malička nacházelo věrohodné vzory, které jsou vhodné k napodobení. Stejně důležité je, aby ve vymezeném, dobře chráněném prostoru mohlo objevovat své síly a svou osobnost.“ (Prekopová – Schweizerová, 1993, s. 40). Najskôr sú vzormi pre deti ich rodičia, členovia domácnosti a rodiny a neskôr aj rôzne mediálne známe osobnosti, ktoré deti napodobňujú. Z hľadiska literatúry sa dieťa často stotožňuje so vzorom detského literárneho hrdinu a jeho „záujem o príbehovú prózu s referenčným hrdinom stúpa priamo úmerne veku recipienta. Táto skutočnosť súvisí so vzrastajúcim záujmom dieťaťa a dospievajúceho o sociálne prostredie, do ktorého sa postupne včleňuje.“ (Tučná, 1991, s. 86).

5 Prvky autorskej tvorby vplyvajúce na dieťa v časopise Fifik

Na základe jednosmerného modelu komunikácie Autor – Text - Čitateľ môžeme hovoriť o vplyve detského časopisu Fifik na svojho čitateľa, dieťa. Obsahuje množstvo na dieťa pozitívne pôsobiacich informácií a snaží sa rozvíjať myslenie a vnímanie svojho čitateľa vo všetkých oblastiach. Ako jeden z pozitívnych príkladov vplyvu na dieťa môžeme uviesť vtipne interpretovaný príhovor šéfredaktorky, ktorý realizuje imaginárny psík Bobina. Miko taktiež hovorí o vplyve sveta zvierat na dieťa. *„Zviera a jeho správanie sú schopné naplno zamestnať fantáziu dieťaťa, uspokojiť ju, poskytnúť cez ňu dieťaťu potrebný pocit sebarealizácie a sebautvrdenia. Dospelý je pre dieťa priveľmi racionálny „regulérny“, nevie „šantit“.“* (Miko, 1980, s. 50) Bobina rieši aktuálne problémy detí, napríklad slušnosť, počítačové pirátstvo, značkové oblečenie, nepoučuje deti priamo. Mravoučnosť sa realizuje formou negatívneho alebo pozitívneho príkladu, vzoru priamo od Bobiny. Dieťa je schopné prijať tieto informácie lepšie zo skúseností imaginárneho psíka, ako od dospelého človeka.

Hry, krížovky, hádanky, vystrihovačky sú koncipované tak, aby ich cieľová skupina detí vedela vyriešiť, zostaviť, pochopiť. Trénujú dieťa v motorike, rozvíjajú jeho myslenie a súvislosti, pamäť, trénujú ho v sebadisciplíne a trpezlivosti. Zo spomínaných hier môžeme uviesť pravidelnú rubriku zo strany číslo päť, ktorá obsahuje úlohu pre najmenších, najčastejšie spájanie čiar, ktoré vytvoria obraz, prípadne pravidelnú prílohu vystrihovačku, z ktorej si vie dieťa vymodelovať rôzne makety. Fifik obsahuje aj „fotohádanky“. Uverejnené obrázky má dieťa identifikovať, čo v ňom rozvíja predstavivosť. Redakcia vynaliezavým spôsobom trénuje dieťa v čítaní s porozumením. Hádanky nadväzujú na porozumenie predchádzajúceho textu.

Básne sú koncipované na aktuálnu tému, napr. v mesiaci október na jeseň, gaštany, padajúce lístie, šarkany. Rozvíjajú detskú predstavivosť, umeleckú stránku dieťaťa. Použité básne pochádzajú od známych spisovateľov alebo sú priamo koncipované deťmi a zasielané do redakcie. Vtipy sú najmä z pera známeho humoristu Milana Lechana. Nie sú nemravné, sú prispôbené detskému čitateľovi. Často aj deti samé sú tvorcami vtipov a redakcia mnohé z nich (mravné) publikuje.

Časopis je určený nielen na vyplnenie voľného času, ale zároveň aj ako „oddychová“ časť školskej výučby. Texty sú koncipované tak, aby im dieťa porozumelo a čítalo ich so záujmom. *„Ak žurnalistický celok kladie na príjemcu príliš vysoké, alebo naopak príliš nízke intelektuálne nároky, jeho prijatie je ohrozené, či znemožnené.“*

(Vojtek – Barták, 1985, s. 108). Periodikum obsahuje množstvo náučných textov a informácií. Jedenásta strana sa venuje historickej tematike Slovenska, ktorá deti zdokonaľuje v dejepise, v neoblíbenom školskom predmete. Redaktorka, ktorá študovala dejepis sa snaží vyberať „zaujímavosti“, texty prispôsobuje detskému jazyku. Deviata strana Fífkových novín sa zaoberá významnými dátumami, pranostikami a výročiami narodenia. Evidujeme ju pod názvom *Kalendárium, pranostiky a výročia narodenia*. Šiesta a siedma strana je venovaná náuke o prírode a zvieratách. Na prvej strane Fífkových novín pravidelne nachádzame noty k hudobným piesňam, ktoré zdokonaľujú deti v hudobnej náuke. Básne a literárne úryvky z kníh rozvíjajú umeleckú a literárnu stránku detského čitateľa a rubrika *Slovné hračky našej kačky* pomáha deťom v predmete slovenský jazyk. Venuje sa nielen ortografii, ale aj štylistike, náuke z hľadiska rôznych štýlov, pomáhajú vo vhodnom alebo nevhodnom vyjadrovaní pri jednotlivých príležitostiach. Zdokonaľovanie v nemčine, angličtine a iných cudzích jazykoch formou hry môžeme vidieť na desiatej strane Fífkových novín

V poslednom období môžeme pozorovať na dvanástej strane Fífkových novín pravidelnú rubriku s názvom *Poradňa*, ktorú zostavuje Mgr. Martišová z centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. Služi najmä na riešenie problémov detí, venuje sa napríklad rozvodom, zdravému stravovaniu a iným problémom detskej psychiky a výchovy.

Z hľadiska rozvíjania estetického cítenia dieťaťa je veľkým prínosom množstvo farebných ilustrácií, obrázkov, ktoré text dopĺňajú a obohacujú. Nie sú len estetickým vyplnením stránky, ale priamo sa podieľajú na rozvoji predstavivosti a slovnej zásoby detského čitateľa. Ako príklad môžeme uviesť stranu štrnásť alebo pätnásť, ktorá obsahuje príbeh Fífika a Bobiny, teda imaginárneho detského tvorca časopisu Fífik a jeho psíka Bobiny. Ilustrácie sú tu súčasťou textu a znázorňujú objekt reality (napr. nakreslené hodinky) bez slovného popisu objektu.

Časopis má záujem na svojom zlepšovaní, preto oslovuje profesionálov z oblasti detskej psychológie, ktorí vypracúvajú posudky. Jedným z oslovených je aj Doc. PhDr. Miron Zelina. Tak ako sme v teoretickej časti interpretovali potrebu vytvárania vzorov pre deti, práve aj profesor Zelina upozorňuje vo svojom posudku na túto potrebu. Časopis sa snaží prinášať vzory v podobe rôznych vedcov (napr. Alberta Eisteina), ale dieťa svoje vzory vidí najmä v hercoch, spevákoch a iných mediálne známych osobnostiach. Tieto osobnosti často nenesú znaky pozitívneho vzoru pre dieťa. Problematiku v tomto prípade redakcia vidí v prinášaní nových pozitívnych vzorov, ktoré

by dieťa zaujali. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra každým rokom vypracúva posudky, ktoré sú zamerané na zhodnotenie celkovej úrovne časopisu, najmä z hľadiska jeho literárneho prínosu.

6 Časopis Fifík – proces tvorby a vydávania

Časopis Fifík zaraďujeme medzi periodickú tlač s obsahovým zameraním pre deti a mládež, ktorá spadá medzi prostriedky masovej komunikácie, resp. novinárstvo (Tušer, 1999, s. 15). Redakcia časopisu Fifík je menšia. Je schopná pružne reagovať na potreby percipienta a rôzne žiaduce zmeny, keďže redakčná hierarchia nie je zložitá. Vo veľkých redakciách je proces ustálenejší, ale niekedy príliš „skostnatený“. Koncepcia časopisu je pomerne stála, niektoré časti časopisu sú tematicky pružné. Nemôžeme však hovoriť o učebnicovom príklade rozvrhnutia, rozdelenia redakcie a zodpovednosti za jednotlivé jeho časti. „*Proces tvorby začíná ve chvíli, kdy se vedoucí pracovníci začnou zamýšlet nad novým vydáním, a pokračuje až do chvíle jeho uveřejnění.*“ (Burns, 2004, s. 49). Následne začína tento proces opäť. Proces tvorby sa na jednotlivých pracoviskách odlišuje.

Príprava nového čísla časopisu Fifík na vydanie sa začína 2 mesiace pred jeho uverejnením. Toto relatívne dlhé obdobie súvisí najmä s tvorbou ilustrácie (pri časopisoch iného zameranie nie sú ilustrácie natoľko, resp. vôbec potrebné). Najdôležitejším parametrom tohto procesu je ponorenie sa do atmosféry daného mesiaca a aktivít, ktoré súvisia s mesiacom a príslušným ročným obdobím. Pozitívny alebo negatívny výsledok tvorby časopisu Fifík je závislý od individuálneho prístupu a práce jednotlivých autorov, šéfredaktorky, redaktorov, ilustrátora, grafika, jazykovej redaktorky, sekretárky, pracovníkov tlačiarne a pod. Autorská tvorba redaktora alebo externého pracovníka, ktorý skomponuje text je v tomto procese len malou časťou veľkého diela. Preto môžeme tvrdiť, že výsledná podoba nového čísla je závislá od celého kolektívu pracovníkov.

Časopis vzniká v tvorivom procese, ktorý môžeme nazvať aj proces redigovania. „*Redigovanie je tvorivý proces, ktorého výsledkom je novinársky celok v podobe apretovaných a technicky pripravených novinárskych prejavov.*“ (Tušer, 1999, s.37) V *praktickej encyklopédii žurnalistiky a marketingovej komunikácie* je proces redigovania, v širšom slova zmysle, charakterizovaný ako „*úprava novinových, časopiseckých a knižných celkú po stránce věcné a obsahové, jazykové a stylistické, ale i technické, a to stran i celého listu nebo knihy, výběr a řazení textů, rubrik, článku, jednotlivých děl a pod., volba jejich grafické úpravy, příprava makety.*“ (Osvaldová – Halada a kol, 2007, s. 170). Proces redigovania sa delí na jednotlivé fázy, ktoré v rôznych publikáciách nie sú identické a každý z autorov (Brečka, Charvát, Veľas, Vojtek, Majchrák, Jacz a kol.) má vlastný pohľad na rozdelenie redigovania do jednotlivých fáz. Aj keď majú autori rôzny pohľad na rozdelenie fáz redigovania, v konečnom dôsledku rozoznávajú fázu prípravnú a tvorivú.

6. 1 Plánovanie

Z hľadiska tvorby a vydávania časopisu je veľmi dôležité plánovanie. „*Vcelku teda plán je orientačnou smernicou redakcie, v hlavných črtách plne záväzný, do ktorého korektúry prináša život.*“ (Vojtek – Barták, 1985, s. 69) Plány redakcie delíme na dlhodobé, strednodobé, krátkodobé. Z hľadiska aktuálnej tvorby čísla nás budú zaujímať najmä krátkodobé plány, ktoré sú určujúcim faktorom obsahu čísla. Výsledné číslo by nemalo byť náhodným zhukom autorskej tvorby, ale skôr zhmotnením zámeru redakcie ako pôsobiť na percipienta. Plánom rozumieme: „*cieľavedomý program periodika, vychádzajúci z úloh, ktoré si v konkrétnom období postavilo.*“ (Vojtek, 1995, s. 107).

Redakčná porada je prvým krokom na ceste k vydaniu nového čísla časopisu. Hlavná redakčná porada sa koná pravidelne jedenkrát mesačne a jej úlohou je konkrétne rozvrhnutie celého čísla a zadelenie úloh. Spravidla sa ho vo Fífikú zúčastňuje šéfredaktorka, dve redaktorky (jedna z nich je aj jazyková redaktorka) a sekretárka. Redakcia si vytvorila tzv. „sieť“, ktorá slúži na jednoduché rozdeľovanie úloh podľa čísiel strán a pravidelných rubriek. Prvá „sieť“ je vytvorená na časopis Fífik (príloha B.), jeho obálku a vystrihovačky. Druhá sieť je vytvorená na Fífikové noviny (príloha C.). Každý z obdĺžnikov určuje stranu, ktorá je označená číslom. V prípade, že sa na danej strane nachádza stála rubrika, táto je trvalo vpísaná do siete. Na porade má každý z účastníkov pred sebou vytlačenú sieť a začína sa s rozdeľovaním úloh. Určujú sa tituly, témy, ktoré budú spracované jednotlivými redaktormi alebo externými pracovníkmi, ktorým je potrebné tieto témy zadať. Určuje sa obsah jednotlivých strán a následne je táto téma alebo myšlienka vpísaná každým účastníkom do svojej siete resp. daného obdĺžnika. Dôležitým aspektom pri tomto procese je „vyladenie“ čísla a najmä jeho jednotlivých tém, určenie ich správneho pomeru, vážnych i humorných častí. „*Ani noviny či časopis by nemali byť prostým súhrnom akokoľvek dobrých jednotlivostí, ktoré spolu nič neviaže. Dobrý výtlačok je totiž vždy výsledkom umného, cieľavedomého zoštruktúrovania akostných jednotlivostí v celok.*“ (Vojtek, 1995, s. 131). Každé číslo, resp. kalendárny mesiac má svoj zakladač, kde sa vopred dostávajú rôzne materiály, ktoré sa môžu použiť pri konkrétnom čísle. Ak je napríklad k dispozícii článok o láske k zvieratám, môžeme ho založiť do mája, keďže máj je lásky čas. Tieto zakladače sa nachádzajú u šéfredaktorky, pomaly sa do nich prikladajú nové materiály. V prípade rôznych nejasností z hľadiska procesu tvorby sa konajú tzv. individuálne porady, ktoré riešia aktuálne problémy s daným číslom. Individuálne porady sa konajú aj kvôli spätnej väzbe, ktorú je potrebné odovzdať šéfredaktorky, napr. ako sa

darí, prípadne nedarí so splnením úlohy, aké sú v tomto procese prekážky, či sa podarí splniť termín na odovzdanie.

Keďže je redakcia menšia, šéfredaktorka v tomto prípade splňa aj úlohu editora. Komunikuje so všetkými individuálnymi článkami redakcie, externými pracovníkmi a je hlavným činiteľom redigovania a určovania smeru časopisu.

S plánovaním súvisí aj potreba kreativity šéfredaktora a redaktorov (v konečnom dôsledku aj grafika a ilustrátora). V plánovacej fáze je šéfredaktor a redaktor určujúcim faktorom obsahu periodika a od miery ich kreativity závisí najmä textová zložka časopisu. Kreatívne nápady prichádzajú nielen z myšlienkových procesov redakcie ale aj z externých zdrojov, ktorým sa budeme venovať neskôr.

Z redakčnej porady odchádza každý účastník so svojou vypísanou „sietou“ a so zadanými úlohami, ktoré by mal splniť, aby bolo nové číslo časopisu Fifík úspešné. Plánovanie v tomto prípade nie je len jednorázovým aktom, ale je to kontinuálna činnosť. A to nielen z dôvodu, že do plánu môžu zasiahnuť nečakané udalosti, ktoré vedú k novému plánovaniu, ale aj z dôvodu individuálnych plánov autorov resp. redakcie, ktoré si každý stanovuje sám. *„Podľa Zbigniewa Tempského tematický plán (mimochodom rozumie pod ním „plán tém, ktorými sa v určitom čase zaoberá redakcia) treba plniť na 70 až 80 %. Stopercentné plnenie plánu je podľa autora svedectvom toho, že redakcia nevie pružne reagovať na spoločenskú realitu.“* (Vojtek, 1995, s. 109).

Veľmi dôležité je v tomto prípade dodržanie termínov na odovzdanie vypracovaných autorských textov, resp. zadaných úloh. V redakcii je už určitá zaužívaná postupnosť a každý z účastníkov vie, dokedy je potrebné výslednú podobu zadanej úlohy dodať. Spracovaná úloha je len jedna časť z procesu tvorby čísla a táto sa zasiela na ďalšie spracovanie. Z tohto dôvodu je nevyhnutné a dôležité dodržiavať určené termíny na odovzdanie.

6. 2 Zdroje informácií

Bez zdrojov informácií, v tomto prípade aj nápadov, by redakcia nemohla fungovať a zároveň aj nemala dôvod na produkciu periodika. Podstatou je, aby zdroje informácií, ktoré tvoria najmä náučnú časť periodika boli preverené a nezavádzali detského čitateľa, ktorý je až priveľmi citlivý a nevie sa dostatočne dobre orientovať vo „svete pravdy a nepravdy“. Zdroje informácií nie sú podstatné len z hľadiska toku smerom von, od autora k detskému čitateľovi, ale je potrebné tento tok informácií zabezpečovať aj medzi jednotlivými článkami redakcie, aby vzniknuté číslo bolo komplexne ucelené a pre čitateľa prítťažlivé.

Zdroj nápadov a zdroj informácií pre časopis *Fifík* predstavujú najmä redaktorky, šéfredaktorka, externí pracovníci, listy a príspevky od čitateľov a učiteľov, besedy s čitateľmi, agentúry a spoločnosti, do istej miery internet, televízne a rozhlasové vysielanie, knihy a tlač ako taká.

Informácie a nápady od šéfredaktorky, redaktorov a externých pracovníkom vyplývajú najmä z ich vzdelanosti, informovanosti a rozhladenosti. Čitateľ a učiteľ ako taký má „veľké slovo“ najmä ako zdroj nápadov. Redakcia sa snaží akceptovať ich potreby a podľa toho prinášať informácie, ktoré sú pre detského percipienta zaujímavé. Informácie z agentúr a rôznych spoločností sa využívajú najmä z hľadiska databáz (v časopise je to najmä databáza obrázkov, ktorú si periodikum zakúpilo a časté je využívanie agentúrnych plagátov), ale zároveň prichádzajú aj priame ponuky na uverejnenie konkrétnych článkov (napríklad počítačových hier, ktoré by mohli zaujímať detského percipienta). Túto časť by sme mohli chápať aj ako reklamu platenú či neplatenú, ale pre časopis táto ponuka predstavuje zdroj informácií, ktorý môže poskytnúť percipientovi a tým zvýšiť úroveň svojho čísla. Časopis oslovuje aj manažérov mediálne známych osobností cez ktorých sa sprostredkúvajú rozhovory, resp. interview. Do roku 1989 bola veľmi zložitá situácia pri získavaní materiálov, ktorá sa riešila zväčša ich preberaním a kopírovaním, resp. nelegálnym získavaním. Prostriedky masmediálnej komunikácie ako internet, televízia, rozhlas a tlač sú veľmi častým zdrojom informácií, ktoré periodikum využíva. V dnešnej spoločnosti, ktorá urobila veľký krok smerom k médiám je tento zdroj informácií samozrejmosťou. Tieto informácie, ktoré pochádzajú zo zdroja médií je potrebné preverovať. Informácie zvyknú byť nepravdivé alebo len čiastočne pravdivé, vyťahnuté z kontextu a inak preformulované. Častým zdrojom informácií (aj overovania informácií) a kreatívnych nápadov sú deti, školy, učitelia a detské zariadenia, s ktorými časopis

spolupracuje. Samotný členovia domácností a deti z okolia redakcie sú taktiež veľkým prínosom pre obsah resp. koncipovanie časopisu. Najmä logické úlohy, ktoré sa tvoria pre deti je potrebné overovať, či spĺňajú predpoklad na vyriešenie detským čitateľom. Logické úlohy sa pred uverejnením podsúvajú deťom na vyriešenie a podľa ich reakcií sa následne uverejňujú alebo prepracúvajú. Učitelia poskytujú rady pri vhodnosti či nevhodnosti použitia určitého výrazu, ktorému dieťa rozumie či nerozumie. V prípade veľkého množstva informácií alebo nápadov (spracované ale aj nespracované) sa tieto posúvajú a odkladajú do ďalších čísiel na uverejnenie. Zakladajú sa do obalu príslušného kalendárneho mesiaca.

6. 3 Autorská činnosť

Pri tvorbe textu musí autor vedieť pre akého percipienta je tento text určený. Tak ako sme naznačili v špecifikách detského čitateľa, autor by mal prihliadať na potreby čitateľa a najmä jeho schopnosti interpretovať daný text.

Časopis Fifík je zaujímavý tým, že ho tvorí („píše“) imaginárne dieťa s menom Fifík. Jeho psík Bobina je zase pravidelným tvorcom príhovoru šéfredaktora. Fifík „píše“ a tvorí množstvo príspevkov do časopisu, okrem tých, ktoré sú tvorené externými autormi. V týchto prípadoch je pod textom meno autora bez vysokoškolského titulu. Redakcia neuvádza vysokoškolský titul autora nakoľko ich názorom je, že tieto vplývajú na dieťa zastrajúco (napr. Ing. Arch. Jakubčo).

Textové zložky časopisu Fifík tvoria v skutočnosti najmä jeho dve redaktorky, jedna z nich pôsobí aj ako jazykový redaktor. Ďalšie textové a netextové zložky sú objednávané od externých autorov. Časť z nich sme vymenovali v predchádzajúcej časti práce. Tvorcom príhovoru od Bobiny je šéfredaktorka časopisu. Redakcia sa snaží naplno využiť vzdelanosť a empirické skúsenosti autorov v oblasti, ktorú študovali alebo sa jej dlhodobo venujú. Pozitívny výsledok ich práce nie je závislý len na ich špecializácii, ale zároveň je tento výsledok závislý od spôsobu podania informácie. Čiže nielen od obsahu ale aj formy prejavu. Časopis Fifík sa snaží oslovovať autorov špecializovaných na danú oblasť, resp. tému, ktorej sa periodikum na konkrétnej strane venuje, ale zároveň títo musia spĺňať aj požiadavku vytvoriť text pre čitateľa v zaujímavej forme s prihliadnutím na jeho vek, potreby, skúsenosti a možnosti. Inak povedané, externý prispievateľ musí byť aj „žurnalistom“, ktorý je schopný písať „žurnalistické“ artefakty. Pozitívny výsledok, resp. účinok na čitateľa je závislý aj od prirodzenosti stvárnenia jeho prejavu. Autor by mal v percipientovi vzbudiť záujem o informáciu *“a prinútiť ho vynaložiť istú nevyhnutnú námahu na prekonanie ťažkostí spojených s príjmom a aktívnou spoluprácou pri realizácii výchovného zámeru.”* (Vojtek – Barták, 1985, s. 109).

6. 3. 1 Autorská tvorba v praxi

Mgr. Katarína Trgová pôsobí v časopise Fifík štyri roky ako redaktorka, ale zároveň aj jazyková redaktorka. Študovala na Univerzite Komenského v Bratislave, na Filozofickej fakulte, odbor učiteľstvo predmetov dejepis, slovenský jazyk a literatúra. V rámci časopisu sa podieľa na tvorbe stálych rubriík *Slovné hračky našej Kačky* a *Tu sme doma*. Pri rubrike *Slovné hračky našej Kačky* využíva svoje znalosti z oblasti slovenského

jazyka. Rubrika *Tu sme doma* je venovaná histórii, v posledných číslach najmä historickým osobnostiam, ktoré pôsobili na našom území, napríklad Mária Terézia, Anton Bernolák, Žofia Bosniaková, Móric Beňovský a podobne.

Mgr. Trgová na redakčnej porade navrhne meno historickej osobnosti, ktorú by chcela spracovať do ďalšieho čísla. Inšpiratívne na ňu pôsobia výročia narodenia jednotlivých osobností, prípadne si čitatelia priamo vyžadujú niektorú z nich. Na základe súhlasu, redaktorka pristupuje k hľadaniu informácií, ktoré získava prostredníctvom knižných titulov, najmä učebníc prípadne internetu. Základné vedomosti o historických osobnostiach vyplývajú z jej vzdelanosti v danej oblasti, a preto je získavanie informácií pomerne ľahkou úlohou. Snaží sa získavať také typy informácií, ktoré by mohli detského čitateľa zaujať a priblížiť mu historickú osobnosť. Získané, vybrané informácie si zaznačí a preštylizuje. Text vpisuje priamo do počítača, používa program Microsoft Word. Vyhľadáva a poskytuje aj obrázky k textu. Väčšina z nich pochádza zo systému, ktorý si redakcia zakúpila od agentúry. Forma prejavu nie je typický náučný štýl používaný v učebniciach dejepisu, ale skôr náučný štýl s prvkami hovorového štýlu. Redaktorka sa nebojí používať slovné spojenia “*pobehovali Turci, ktorí robili neporiadok.*“ (časopis *Fifík*, október 2011, s. 11). Redakcia vníma túto skutočnosť pozitívne, ako priblíženie k detskému čitateľovi. Zároveň nás upozornila na negatívum, s ktorým sa stretli pri objednávaní podobne štylizovaného textu od externého autora, historika. Ten odmietol túto formu prejavu z hľadiska obáv z vylúčenia zo spoločnosti historikov.

Na jedenástu stranu časopisu *Fifík* (*Tu sme doma*) nadväzujú aj *Fifíkové noviny* (súčasť každého čísla) s tým istým názvom rubriky. Nachádzajú sa tu rôzne hry, zábavy, krížovky, úlohy, otázky, ktoré súvisia s článkom. Tieto úlohy a hry tvorí taktiež redaktorka v spolupráci s ilustrátorom a grafikom. Nadväzujú na text, ale súvisia aj s logickým myslením dieťaťa, jeho matematickými výpočtami a rôznymi inými psychickými schopnosťami. Na konkrétnom príklade môžeme vidieť prácu nielen redaktorky ale aj ilustrátora a grafika. Ilustrátor vytvoril ilustrované bludisko a grafik štvorce na dopĺňanie písmen, „rozbité“ číslice (časopis *Fifík*, marec 2012, *Fifíkové noviny*, s. 8).

Mgr. Trgová po zostavení textu pristupuje sama k jeho úprave. Snaží sa vyhnúť dlhým a zložitým vetným konštrukciám, používa teda jednoduchú syntax a lexiku. Úprava textu pred redigovaním je podľa nej dôležitým aspektom a svedčí o profesionalite redaktora, ktorý sa nespolieha na redigovanie textu šéfredaktorom (v tomto prípade). Tento proces sa pozitívne odzrkadlí na kvalite textu. Po zostavení autorského textu a navrhnutí titulku sa text v určenom termíne odovzdáva na redigovanie k šéfredaktorke.

6. 4 Redigovanie ako úprava

Nie je zvykom, že redigovanie časopisu vykonáva šéfredaktor. V tomto prípade máme na mysli redigovanie z hľadiska úpravy textu, ktorú môžeme nazvať aj apretúrou. Redigovanie „*sa v slovenčine používa aj vo význame upravovať rukopis nejakého diela (článku) do tlače, ale pre túto činnosť máme aj pojem apretácia, apretúra. Podľa normatívnych príručiek apretácia je jazyková a štylistická úprava rukopisu pre sadzbu.*“ (Vojtek, 1995, s. 124). Redigovanie je proces, ktorý môže zásadne zmeniť podobu textu. Množstvo úprav v texte je závislé aj od prístupu autora k nemu a od jeho rešpektovania zadanej úlohy. Pri úprave textu sa často text skrakuje prípadne dopĺňa, vysvetľuje. Častou problematikou je správne odhadnutie textu, resp. jeho rozsahu s prihliadnutím na vedomosti a vek čitateľa. Upravuje sa aj lexikálna rovina tak, aby vyhovovala čo najviac detskému publiku. Text sa rozdeľuje do odsekov, prípadne sa mení poradie viet. Mgr. Gocníková pri tomto procese upravuje aj gramatickú stránku textu, schvaľuje obrázky a titulky k textu, ich rozvrhnutie. Dôležitým faktom pri redigovaní je porozumieť, čo presne chcel autor textom povedať, preto pri väčších úpravách konzultuje zmeny s autorom.

6. 4. 1 Redigovanie v praxi

Redakcia na dvojstránke sedem a osem predstavuje deťom prírodu. Rubrika sa nazýva *Kalendár prírody* a zaznamenáva vývoj a posun prírody v danom mesiaci. Venuje sa rovnako zvieratám ako aj rastlinám. Kalendár z hľadiska textov navrhuje a samotné autorské texty pripravuje externý pracovník, Ing. Miroslav Čačko, ktorý pracuje ako zoológ a ochranár. Redakcia má len všeobecné informácie o zmene prírody v danom mesiaci, preto sa rozhodla osloviť profesionála. Samotné autorské texty od Ing. Čačka sú už prispôsobené detskej reči a dobre pripravené na redigovanie. Ing. Čačko zabezpečuje do kalendára nielen autorské texty ale aj fotografie. Autorský text spolu s fotografiami je zaslaný do redakcie elektronicky, formou e-mailu. Šéfredaktorka Mgr. Gocníková pristupuje k redigovaniu tak, že si tento text vytlačí. Zväčša vykonáva len malé úpravy textu z hľadiska štylistiky, významným spôsobom však text meniť nemusí. Po redigovaní vpiše na papier číslicu jedna, ktorá predstavuje prvý krok na ceste k hotovému textu. Apretúra je zaznačenie jej iniciálov pod text (príloha D.). Do pravého horného rohu sa vpisuje číslo strany, na ktorej bude daný text uverejnený. Ak sa jedná o jednorazový autorský text a nie stálu rubriku, je potrebné text titulovať. Titulok by mal zaujať čitateľa

na prvý pohľad a dať mu dôvod na prečítanie si textu. Zároveň by mal informovať čitateľa o obsahu textu. Mgr. Gocníková najčastejšie prenecháva návrhy na titulovanie textu samotnému autorovi. V prípade, že titulok nespĺňa jej očakávanie a požiadavky, mení ho. Autor často prikladá k textu obrázky, tie sa zvyknú v tomto procese odsúhlasiť alebo zamietnuť. Po redigovaní nasleduje prepis textu. Ten vykonáva Mgr. Reháriková na sekretariáte. Text následne odovzdá do rúk Mgr. Trgovej, ktorá zabezpečuje jazykovú korektúru. Po nej sa tento opäť prepíše a putuje na grafické zapracovanie. Vracia sa späť, po procese grafického spracovania, ako zrkadlo. Najčastejšie úpravy po grafickom zapracovaní sú zmena rozvrhnutia obrázkov a textu na stranu, úplná výmena obrázkov na stranu. Druhýkrát sa zrkadlo vracia šéfredaktorky, zodpovednému redaktorovi a jazykovej redaktorky po procese zapracovania ilustrácií grafickým redaktorom na celkové odsúhlasenie, resp. apretúru. Po tomto konečnom odsúhlasení text putuje do tlačiarne.

Aj keď zodpovednosť za jednotlivé rubriky, resp. strany je často vopred určená, či už nastalo alebo na redakčnej porade, konečnú apretúru vždy vykonáva šéfredaktor. Preto môžeme hovoriť, že proces redigovania čiastočne vykonávajú aj redaktorky, ktoré sú zodpovedné za isté rubriky. Vždy však konzultujú zmeny so šéfredaktorkou. Redaktorky v tomto prípade text skôr korigujú.

6. 4. 2 Redigovanie autorského textu (presadzba a nedostatočný rozsah textu)

Časopis *Fifik* sa tlačí v sadzobnom obraze 18 x 26,5 cm a tento je potrebné dodržiavať. Pri tvorbe časopisu často dochádza k potrebe úpravy textu na stranu tak, aby bola zachovaná jeho koncepcia a estetická úroveň. Na zachovanie tejto koncepcie môžeme pristupovať k textu alebo k rozvrhnutiu strany viacerými spôsobmi.

Prvým, v prípade ak vzniká presadzba čiže prebytok textu sa tento môže zredigovať resp. skrátiť. Problematikou je autorské právo, najmä v prípadoch uverejnených úryvkov z kníh od známych autorov. V *Malej encyklopédii žurnalistiky* sa uvádza: „*Osobné autorské právo zahŕňa: právo na autorstvo, právo určiť dielo na uverejnenie a právo na nedotknuteľnosť diela.*“ (Jacz a kol., 1982, s. 45). Samotný autor musí odsúhlasiť uverejnenie a zmenu, ktorá sa pri redigovaní vykonala. *Fifik* uverejňuje ukážky z kníh, rôzne poviedky a rozprávky, ktoré vydalo nielen vydavateľstvo Perfekt. Konkrétne v prípade marcového monotematického čísla (marec - mesiac knihy) je nosnou témou práve literárna tvorba. Časopis „vstupuje do knižníc“ a prináša množstvo ukážok z kníh, najmä tých, ktoré sú ocenené Bibianou. Tieto je potrebné redigovať, najčastejšie skrátiť.

Redigovanie resp. krátenie literárneho diela a textu určeného pre deti je ťažšie ako krátenie textu určeného pre dospelého príjemcu. Deti potrebujú množstvo prídavných mien, prirovnaní a metafory, ktoré sú pre ne nevyhnutné na pochopenie textu. Redigovania zabezpečuje Mgr. Gocníková, zmeny konzultuje s autorom, ktorý zredigované texty odsúhlasí.

Ak je textová zložka diela príliš krátka, najčastejšia sa pristupuje k použitiu väčšieho množstva ilustrácií alebo obrázkov. V prípade, že sa táto problematika vyskytne v autorskom texte od redaktora alebo externého pracovníka, najčastejšie sa rieši doplnením textu priamo od autora.

6. 5 Korigovanie

Časopis, resp. jeho koncepcia musí mať istú normu, ktorú je potrebné dodržiavať. Nemôže sa rôzniť jazykovo, ani po technickej stránke. Ku korigovaniu textu sa v redakcii pristupuje z dvoch hľadísk. Jedným hľadiskom je jazyková korektúra a druhým technická korektúra.

Jazyková korektúra v prostriedkoch masmediálnej komunikácií, najmä však tlače, je v dnešnej dobe nevyhnutná. Potreba publikovania ortograficky správnych písomností je dnes každému jasná. A to viac, ak sa jedná o detského čitateľa, ktorý si len osvojuje základy ortografie. Detský percipient je veľmi vnímavý, memoruje text a používa ďalej v praxi aj nesprávne použité jazykové prvky v texte.

Korektúru z technickej, ale čiastočne aj jazykovej stránky vykonáva zodpovedný redaktor za danú rubriku, stranu. V prípade stálych rubriek sú tieto zodpovedné osoby vopred dané (Mgr. Gocníková, Mgr. Trgová, Mgr. Katrušinová). Pri flexibilných témach sa zodpovedný redaktor určuje na redakčnej porade. Zodpovedný redaktor vykonáva zväčša dve korektúry.

Jazykovú korektúru v časopise *Fifik* vykonáva Mgr. Trgová, ktorá pôsobí taktiež ako redaktorka. Korektúra sa v periodiku nevykonáva jednorázovo, ale niekoľko krát, zväčša sa robia tri jazykové korektúry. V dnešnej dobe existuje viacero softvérových programov, ktoré sú schopné upozorniť autora na chybu. K najzákladnejším patrí Microsoft Word. Dokáže upozorniť len na základné chyby, najmä v lexike. Pokročilejšími programami sú WinEdt, Lingea Grammaticon. Redakcia používa len základný program Microsoft Word.

Pri korigovaní textu by sa mali používať korektorské znamienka. V titule *Ako sa robia noviny* sa uvádza: „Korektúry sa vyznačujú čiernou, modrou alebo zelenou farbou, nikdy nie červenou, a to korektorskými značkami, ktoré určuje STN 88 0410.“ (Tušer, 1999, s. 51). „V periodickej tlači sa na každú korigovanú stranu napíše dátum, presný čas a podpíše sa osobou, ktorá korektúru vykonala.“ (Tušer, 1999, s. 51). Podľa *Malej encyklopédie žurnalistiky* by sa korektúra mala vykonávať formou korektorských značiek a zároveň uvádza: „Koriguje sa zásadne čiernym alebo modrým atramentom, príp. guľkovým perom, nesmie chýbať dátum a hodina korektúry a podpis korigujúceho.“ (Jacz a kol., 1982, s. 241).

6. 5. 1 Korigovanie v praxi

Všetky textové zložky časopisu podliehajú jazykovej korektúre. K prvej jazykovej korektúre sa pristupuje po zaslaní a zredigovaní základného textového materiálu, ktorý sa bude ďalej upravovať graficky. Prepísaný zredigovaný text sa v tlačenej forme odovzdá do „rúk“ Mgr. Trgovej. Jazykovú korektúru vykonáva najmä zo svojich vlastných skúseností a znalostí, najčastejšie používa Krátky slovník slovenského jazyka, Synonymický slovník a Slovník cudzích slov. V prípade väčších nejasností sa obracia na Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV. Chyby v texte opravuje, resp. koriguje perom.

Podľa analýzy jazykovej korektúry Kalendára prírody, ktorú vykonávala Mgr. Trgová (príloha E.), môžeme konštatovať, že táto je vykonaná červeným perom. Úprava textu sa uskutočňuje bez korektorských značiek, voľným vpísaním do textu, niektoré formy úpravy, resp. značiek nám pripomínajú korektorské značky. Pri označovaní vykonanej korektúry nenachádzame dátum, hodinu a podpis korigujúceho. Mgr. Trgová vpíše na papier číslicu dva a svoje iniciály K.T., ktoré značia, že bola vykonaná jazyková korektúra. Iniciály sa nám zdajú nepostačujúce, nakoľko môžu byť voľne dopísané iným účastníkom. Môžu vniknúť nedorozumenia, chyby a v prípade hľadania vinníka sa tento môže ľahko pokúsiť o sfaľšovanie dokumentu.

Po druhom kroku sa text opäť prepíše a odovzdá na spracovanie grafikov. Ten text rozvrhne sa stranu, zalomí, prípadne doplní rôznymi obrázkami a vytvorí prvé reálne zrkadlo. Text sa vracia na opätovnú jazykovú korektúru, ale v tomto prípade prichádza aj k technickej stránke korektúry. Grafický spracované zrkadlo sa posiela na zodpovedného redaktora, jazykovú redaktorku a šéfredaktorku, ktorí si zrkadlo vytlačia a zaznačujú do neho žiaduce zmeny. Zodpovedný redaktor si všíma najmä technickú stránku zrkadla, jazyková redaktorka sa zameriava najmä na chyby, ktoré mohli vzniknúť pri zalomení textu na stranu. Šéfredaktorka po konzultácii so zodpovedným redaktorom vykonáva apretúru. Upravené alebo neupravené zrkadlo sa skenuje a elektronicky zasiela grafikovi. Odsúhlasené zrkadlo grafik posiela na ilustračné spracovanie. Po spracovaní ilustrácie sa zrkadlo opäť dostáva do redakcie a samotná ilustračná časť na grafické zapracovanie. Grafik zapracuje ilustračnú časť a konečné zrkadlo putuje na apretúru k šéfredaktorke, jazykovej redaktorky a zodpovednej redaktorky. Opäť sa pristupuje ku korektúre jazykovej aj technickej. V tejto časti procesu korigovania prichádza najčastejšie k chybám v prekrývaní textovej a obrázkovej časti.

6. 6 Grafika

Dnešná podoba procesu grafickej realizácie je jedným z najvýraznejších pokrokov, ktoré sa v procese tvorby časopisu udiali za posledné desaťročia. Tento pokrok súvisí najmä s novými technológiami, ktoré sa do neho postupne včleňovali. Čím ďalej, tým viac sa tento proces „elektronizoval“. Dnes sa výlučne realizuje prostredníctvom počítačových programov, na rozdiel od minulosti, kedy sa jednotlivé texty ručne strihali a ukladali na stranu. Grafické spracovanie sa tým stalo jednoduchšie a prístupnejšie najmä v súčasnej dobe, kedy sa publikuje a vydáva viac dokumentov, materiálov, knižných titulov, časopisov a podobne.

Grafické spracovanie časopisu je z hľadiska vydavateľa dôležité, najmä kvôli motivácii percipienta prečítať, zakúpiť si tento časopis. Je potrebné, aby bolo periodikum prehľadné, esteticky a zaujímavo spracované. Najdôležitejšou informáciou pri koncipovaní, resp. grafickom spracovaní časopisu je poznanie cieľovej skupiny percipientov, pre ktorých je dané periodikum určené. Na základe tejto informácie sa postupuje pri grafickom spracovaní. Inak budeme spracovávať časopis určený pre mužov ako časopis určený pre deti. Časopis Fifik je periodikum určené pre deti. Táto informácia sa nesie celým procesom koncipovania a spracovania časopisu z hľadiska grafiky.

Už na prvý pohľad môžeme hovoriť, že periodikum používa množstvo, pastelových farieb, obrázkov, ilustrácií. Základná koncepcia grafického spracovania jednotlivých strán a častí časopisu je už natoľko ustálená, že grafik je pri spracovaní časopisu obmedzený v mnohých ohľadoch. Potreba ustálenej koncepcie je však veľmi dôležitá z hľadiska orientovania sa percipienta v periodiku. Grafické spracovanie periodika spočíva najmä v dosadzovaní a úprave textu resp. zalamovaní textu, dosadzovaní a úprave obrázkov, vkladaní grafických prvkov a ilustrácií, v spracovaní farebnosti jednotlivých častí. Podľa Robin Williamsovej existujú štyri základné princípy, ktoré je potrebné dodržiavať pri grafickej úprave. A to, kontrast, opakovanie, zarovnanie a blízkosť.

Grafické spracovanie časopisu Fifik realizuje Juraj Martiška, ktorý študoval na VŠVU v Bratislave, odbor maľba. Grafickej úprave sa venuje už 20 rokov a detský časopis Fifik graficky upravuje 4 roky. Spracováva nielen toto periodikum, ale aj mnohé ďalšie časopisy pre deti a dospelých. Podľa grafika, Juraja Martišku, je jedným z najdôležitejších predpokladov na dobré spracovanie grafickej stránky periodika estetické cítenie grafika.

Pri grafickom spracovaní periodika používa softvérový program QUARK XPress. Jednotlivé stránky spracováva v CMYK farbách. Existuje množstvo programov, v ktorých

sa grafická úprava realizuje. Môžeme spomenúť obľúbený InDesign alebo Adobe Pagemaker.

Tak ako sme uviedli v úvode tejto časti, grafická koncepcia časopisu, resp. jednotlivých strán, bola v čase príchodu Mgr. Art. Martišku vopred daná. Medzi ďalšie, vopred určené náležitosti, patrí druh písma - Nimbus SANS. Tento sa používa na základný typ textu, okrem básni. Ide o bezpätkové písmo. Pri básničkách sa najčastejšie využíva pätkové písmo Modern Extended. Pri istých druhoch titulkov sa používa aj písmo Frankfurter, ktoré má oblú hrany a na percipienta môže pôsobiť „detsky“. Veľkosť písma je určená na 10,7 pt. a riadkovanie na 13,8 pt. Redakcia si vyžiadala, aby jednotlivé slová v texte neboli delené na konci riadku. Slovo, ktoré sa na koniec riadka nezmestí, grafik presúva na začiatok nového riadku. Na základe tejto skutočnosti vznikajú kratšie a dlhšie riadky, ktoré umožňujú Mgr. Art. Regítkovi využiť tento priestor na dosadenie ilustrácií.

6. 6. 1 Grafika v praxi

Redakcia posielala dokument, resp. text vo Worde spolu s obrázkami, ktoré sú najčastejšie v pdf forme. Obrázky je potrebné prekonvertovať do CMYK farieb, nakoľko väčšina z nich je v klasických farbách RGB. Tieto sa často upravujú z hľadiska intenzity farieb, svetla. Na základe danej štruktúry a vlastného estetického cítenia grafik zalamuje text. Vytvára textové rámiky, „strihá“ text, následne ho umiestňuje na stranu podľa potreby. V konkrétnom prípade *Kalendára prírody* sa snaží umiestniť text čo najbližšie k číslam, ktoré vyjadrujú dátum opisovanej udalosti v texte. Upravuje sa text a písmo podľa stálej koncepcie (príloha F., obrázok 1.). Následne začne umiestňovať upravené obrázky tak, aby podstatné miesta obrázka neprekrýval text. Tieto sa nevkladajú priamo do programu. V programe figurujú len ako odkazy, aby rozsah dát nebol príliš veľký. Napriek tomu sa zobrazujú v programe tak, akoby boli vložené priamo na danú stranu (príloha F., obrázok 2.). Grafik môže upravovať veľkosť obrázkov, resp. zväčšovať ho len do tej miery, ako mu to dovolí jeho maximálna percentuálna použiteľnosť. Následne, ak je to potrebné, dopĺňa grafické prvky (rôzne šípky, tabuľky a podobne). Vyladzuje farebnosť strany prostredníctvom farebných rastrov, ktoré určujú odtiene jednotlivých farieb. Pokiaľ mu to koncepcia časopisu dovoľuje, volí aj farby v jednotlivých častiach na základe estetického cítenia. Ak aplikuje nové prvky, je potrebné ich zosúladiť do harmonickej podoby s celým časopisom. Tieto nové prvky, prípadne farby, nemôžu narúšať úzus časopisu. Proces grafického spracovania trvá približne 5 až 10 dní. Po grafickom

spracovaní zasiela zrkadlo v podobe pdf formy do redakcie. Následne sa redakcia spája s grafikom (telefonicky, cez skype), konzultuje prípadne zmeny, apretuje danú stranu. Po apretácii grafik zasiela stranu v psd súbore, v tlačovej kvalite 300dpi, ilustrátorovi. Zaslané, vyhotovené ilustrácie vkladá do Quark XPress programu. Posiela zrkadlo do redakcie na poslednú korektúru (príloha G.). Po odsúhlasení zrkadla prenáša jednotlivé strany do pdf formy (do „press high quality“). Následne celý dokument zasiela na FTP server, do tlačiarne prostredníctvom špeciálneho programu. Tento špeciálny program sa používa aj z dôvodu veľkého prenosu dát. Prenášaný súbor obsahuje 180 až 200 Mb.

6. 7 Ilustrácia

Termín ilustrácia sa v poslednom storočí spája s výtvarnými dielami. I keď pod všeobecným termínom ilustrácie chápeme názorné vyjadrenie, či už pohybové, zvukové, ústne, písomné, graficko-symbolické a výtvarné. „*Akokoľvek je ilustráciou každý prejav, ktorý výtvarnými prostriedkami podporuje komunikatívnosť písaného slova, predsa len ilustráciou v užšom slova zmysle je iba ten maliarsky prejav, ktorý sa úzko pripína k literárnemu dielu, k jeho životu a schránke – ku knihe*“ (Tokár, 2000, s. 9). František Holešovský chápe detskú ilustráciu aj ako ilustráciu v detských časopisoch.

Ilustrácie vzhľadom na svojho percipienta, ktorým je detský čitateľ by podľa Holešovského mali spĺňať viacero požiadaviek:

1. Požiadavka esteticko-výchovná – ilustrácia by mala prispievať k rozvoju poznania detského percipienta, pomáhať mu objavovať bohatstvo ľudského života a jeho okolia a citovo ho obohacovať.
2. Požiadavka vekovej a poznávacej primeranosti – ilustrácia by mala byť primeraná veku detského percipienta a úrovni jeho duševného rozvoja.
3. Požiadavka citovej primeranosti – týka sa obsahu ilustrácie. Do akej miery námet zodpovedá záujmu detského čitateľa.
4. Požiadavka rozvíjania predstavivosti dieťaťa – ilustrácie by mali rozvíjať predstavivosť dieťaťa

Keďže časopis *Fifík* je určený pre deti, ilustrácie sú veľmi podstatnou zložkou jeho tvorby. Z hľadiska detí priam najpodstatnejšou. Samotný text bez obrázkov a ilustrácií by ich nemusel dostatočne motivovať, či už na riešenie úloh alebo len samotné prečítanie literárneho diela, náučnej literatúry. Obrázky a ilustrácie vysvetľujú text, rôzne ho dopĺňajú, pôsobia na dieťa a rozvíjajú jeho psychické vlastnosti. Ilustrácie nie sú však len „obrázkové“ časti časopisu, ale často krát sa skrývajú pod úlohami akými sú „pospájaj čísla od 1 do 99 čiarami a dostaneš obrázok“. Ilustrácie najčastejšie súvisia s textom. Často je vyobrazený *Fifík*, ako tvorca časopisu, s jeho psíkom *Bobinou*, deti, zvieratká, príroda a neživé veci, ktoré sú ilustrované ako živé (fotoaparát s očami a nosom, plačúca kniha). Priemerný počet ilustrácií je 150 v jednom čísle.

Ilustrátorom časopisu *Fifík* je Mgr. Art. Miroslav Regítka. Študoval voľnú grafiku a knižnú ilustráciu na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Ilustroval detský časopis *Ohník* a od roku 1990 prešiel do časopisu *Fifík*, ktorý spracováva až dodnes. Za 21 rokov práce vytvoril približne 35.000 ilustrácií do časopisu *Fifík*. Jeho práca nie je len

tvorba ilustrácií ako takých a ich doplnenie do textu, zrkadla. Ilustrátor často sám vymýšľa rôzne úlohy pre deti. Medzi takéto úlohy patria: Nájdi cestu von z labyrintu (ilustrátor vytvorí labyrint), Nájdi 10 rozdielov v obrázkoch (ilustrátor vytvorí 2 alebo viac odlišných ilustrácií), Pospájaj čísla od 1 do 99 a nájdi obrázok, Vymaľuj plochy rôznymi farbami (ako je určené v texte) a spoznaj obrázok. Ilustráciami vyplňa voľné plochy, resp. časti strán. Tieto nie sú zadané redakciou, tvorí ich najmä na základe vlastného estetického cítenia a podľa obsahu textu na strane. V maľovanom texte a úlohách sú najčastejšie zadané, ale nie sú záväzné.

V dnešnej dobe existuje viacero typov techník, ktoré sa na ilustrovanie používajú. Je to najmä technika kreslenia perom a atramentom, technika rozprašovania. Najväčšmi pomáhajú softvérové programy Adobe Photoshop, Illustrator Essentials, Xara Xtreme Illustrations, CorelDRAW a podobne.

6. 7. 1 Ilustrovanie v praxi

Prostredníctvom elektronickej pošty prichádzajú Mgr. Art. Regítkovi v programe Adobe Photoshop jednotlivé strany časopisu, ktoré sú už graficky spracované. Ilustrátor spracováva a realizuje ilustrácie v CMYK farbách v tlačovej kvalite 300dpi. Pri zrkadlách používa rozlíšenie 120dpi. Ilustrácie mu prichádzajú podľa harmonogramu jednotlivých mesiacov, približne však začiatkom druhého týždňa v mesiaci pred uverejnením. Mgr. Art. Regítka je schopný, pri 8 hodinovom pracovnom čase, dodať kompletne ilustrácie jednotlivých strán spolu s obálkou do 6 až 7 dní. Najväčší časový priestor je potrebný na vytvorenie obálky a maľovaného textu.

6. 7. 2 Ilustrácia - Fífikové noviny

Fífikové noviny sú prílohou časopisu Fífik a ich špecifikom je, že sa tlačia čiernobielo. Ilustrátorovi prostredníctvom elektronickej pošty prichádzajú jednotlivé strany v tlačovej kvalite 300dpi so zalomeným textom a grafickými úpravami (príloha H., obrázok 1.). Odkryje jednotlivé vrstvy grafiky (farbu a tieňovanie) a zostane mu len holý text s obrázkami, ktorý si vytlačí na papier. Do voľných miest vkresľuje najskôr ceruzkou ilustrácie, robí skicu. Tú následne obťahuje čiernym tušom v linke, ceruzku vygumuje a papier skenuje do programu Adobe Photoshop CS5 (príloha H., obrázok 2). V programe vymaže celý text tak, aby zostali len ilustrácie v miestach presného určenia (príloha I., obrázok 1.). Tie tieňuje a rôzne doladzuje priamo v programe. Hotovú ilustráciu v tlačovej

kvalite 300 dpi (príloha I., obrázok 2.) posielala spolu so zrkadlom v tlačovej kvalite 120 dpi (príloha J.). Zrkadlo spolu s ilustráciami zasiela grafikovi. Redakcii zasiela len zrkadlo.

6. 7. 3 Ilustrácia - Maľovaný text

Pod pojmom maľovaný text chápeme písaný text, v ktorom niektoré slová sú nahradené maľovanými obrázkami. Spravidla sú nahradzovanými slovami len podstatné mená, keďže slovesá, prídavné mená a ostatné slovné druhy by boli dieťaťom ťažko čitateľné v takejto podobe.

Ilustrátor opäť začína s odkrytím jednotlivých vrstiev, ktoré mu boli zaslané grafikom. Keďže sú strany farebné, najprv odkrýva vrstvu farby (príloha K., obrázok 1.,2.), potom ostatné vrstvy s tým, že v tomto prípade odstraňuje aj text. Ten z hľadiska doplnenia ilustrácií bude inak rozvrhnutý a zalomený na stranu. Je však potrebné dodržiavať vymedzený priestor na text s ilustráciami (príloha L., obrázok 1.). Ilustrácie nemusia vtesnať medzi konkrétne rozvrhnutý a zalomený text, preto si ich nakreslí ceruzkou, obťahuje tušom, vygumuje a následne naskenuje v akomkoľvek rozvrhnutí. Opäť začína ilustrácie kolorovať, v tomto prípade už vo farbe. (príloha L., obrázok 2.). Vyfarbené ich rozvrhuje a pritom zalamuje text tak, aby vznikalo dostatočne veľa priestoru na ich dosádzanie (príloha M., obrázok 1.). Ilustrácie spolu so zrkadlom (príloha M., obrázok 2.) zasiela grafikovi, do redakcii zasiela len zrkadlo.

6. 7. 4 Ilustrácia – Úlohy pre deti

Strana číslo päť v časopise Fífik je venovaná úlohám pre najmenších, ktoré spravidla vytvára pre deti Mgr. Art. Regítka. Z redakcie, resp. od grafika prišlo zadanie, ktoré sa ilustrátor rozhodol zmeniť (príloha N., obrázok 1.). Postup je rovnaký, odkrývanie jednotlivých vrstiev (príloha O., obrázok 1. a 2.), vytlačenie základnej strany a jej ilustrovanie v ceruzke, neskôr v tuši, gumovanie a opätovné skenovanie do programu Adobe Photoshop CS5 (príloha P., obrázok 1.), vymazanie textu, kolorovanie ilustrácií. V úlohách pre najmenších tento krát použil obrázky z minulosti. Z ilustrovaného betlehemu, uloženého v jeho archíve, vytvoril kópiu a zmenil v nej 10 malých detailov. Obrázky postavil vedľa seba a zadal deťom úlohu nájsť rozdiely. Vianočnú guľu z archívu taktiež rozmnožil 10 krát viac (vzniklo 11 vianočných guľ). Rôzne zafarbil každú dvojicu guľ, ktorých je dokopy desať. Zostávajúcu guľu zafarbil inak ako všetky ostatné. Zadal deťom úlohu, aby našli vianočnú guľu, ktorá nemá pár. Nakoniec do úloh vložil skicu

anjelika, ktorého by mali deti vyfarbiť (príloha P., obrázok 2.). Ilustrácie spolu so zrkadlom zaslal grafikovi, do redakcii bolo zaslané len zrkadlo (príloha R., obrázok 1).

6. 8 Polygrafia

Proces tlače je v dnešnom období, v porovnaní s minulosťou, zásadným pokrokom. Polygrafiu, resp. tlač časopisu *Fifík* zabezpečuje externá firma Slovenská Grafia, a.s. na základe celoročnej zmluvy (zmluva sa aktualizuje raz ročne). Z tohto dôvodu nebudeme presne opisovať jeho proces tlače, ale budeme analyzovať a opisovať polygrafiu do tej miery, ako o nej máme prehľad od samotnej redakcie, vydavateľa.

Časopis je zasielaný do tlačiarne grafikom, ktorý ho odosiela elektronicky na FTP server Slovenskej Grafii v potrebnej kvalite. Pri zasielaní časopisu v elektronickej forme je potrebné dodržiavať termíny na zadanie dát, objednávky a rozdeľovníka na distribúciu. Tieto termíny sa určujú na rok dopredu, pre každé číslo individuálne a sú prílohou k zmluve v podobe harmonogramu. Každý mesiac sa tieto termíny rôznia, nakoľko prihliadajú na víkendy, sviatky. Spravidla je to však medzi 20 až 26 dňom v mesiaci. Slovenská Grafia, a.s. má približne 4-5 pracovných dní na dodanie nákladu. Tlačiareň nie je potrebné navštevovať tak ako v minulosti, nakoľko sa proces zjednodušil. Korektúry, ktoré sa vykonávali po obťahu (náhľade), nahradili korektúry vykonávané vo vnútri redakcie. V prípade, ak je potrebné tlačiareň z istého dôvodu navštíviť, môže redakcia po dohode s tlačiarňou vykonať túto návštevu.

Tlač časopisu *Fifík* sa realizuje vo farbách CMYK (C - modrá, M - červená, Y - žltá, K - čierna farba). Na základe týchto informácií sa pristupuje k jeho tvorbe z hľadiska grafiky a ilustrácie. Pri realizácii sa používajú štyri druhy papiera. Prvý druh je použitý na 16 plnofarebných vnútorných strán časopisu, vyznačuje sa lesklosťou. Typové označenie papiera je SC OFSET A RO, 56 g/m². Tento typ papiera nie je vhodný na vymaľovanie obrázkov. Nakoľko sa časopis nešpecializuje na túto oblasť, použil kvalitnejší menej drevitejší papier s vyššou cenou, ktorý pôsobí profesionálnejším dojmom. Druhý typ papiera sa používa na tlač štyroch strán obálky. Typové označenie papiera je natieraný ofset, 135 g/m². Tretí typ je potrebný na osobitnú prílohu vystrihovačky, ktorá sa tlačí na 4 strany papiera natieraného ofsetu HO 140 g/m². Vo výnimočných prípadoch, po doporučení autora, prichádza k zmenám v použití papiera na vystrihovačku. Štvrtý typ papiera, novinový RO 49 g/m², sa používa na tlač prílohy *Fifíkové* noviny.

Pri tlačení periodika sa používa rotačná tlač a táto prebieha podľa typu papiera v štyroch fázach: vnútorná časť časopisu *Fifík*, *Fifíkové* noviny, obálka, vystrihovačka. Samotný proces tlače sa realizuje taktiež v 4 fázach. Jednotlivé strany sa podľa farby „nasvietia“ na platne. Jeho proces tlače sa začína žltou farbou, pokračuje červenou,

modrou a nakoniec je tlačaná čierna farba. Odborný personál nastaví tlač, jeho farby, papier, vyradí strany, resp. uloží jednotlivé strany podľa potreby. Tlačový formát pred orezom je 21 x 29,5 cm so sadzobným obrazcom 18 x 26,5 cm. Z rotačnej tlačiarne vychádza vytlačený časopis v celku. Pri prvej časti tlače (maskulatúre) sa nastavujú farby a tlač sa vyladzuje. Táto časť tlače sa spravidla nepoužíva. Redakcia má možnosť si túto časť vyžiadať a použiť ju na isté účely (redakcia ju sporadicky používa na besedy s čitateľmi). Časopis sa následne orezáva na formát 20,5 x 29 cm, skladá sa a zošiva spolu s prílohami. Dodanie nákladu je zhruba posledný alebo predposledný pracovný deň v mesiaci v počte približne 30.000 výtlačkov. Po telefonickom oznámení ukončenia procesu tlače a prípravenia nákladu na odber sa časopis distribuuje podľa rozdeľovníka.

6. 9 Distribúcia, Ekonomika, Reklama

Distribúcia, ekonomika a reklama súvisia s procesom tvorby a vydávania periodika. Nie sú natoľko výraznou časťou procesu realizácie časopisu, ale nepochybne jeho dôležitou časťou, súčasťou. V tejto časti sa budeme zaoberať základnými údajmi a informáciami o týchto celkoch.

6. 9. 1 Distribúcia

Distribúciu časopisu zabezpečujú viaceré spoločnosti: Slovenská pošta, Mediaprint KAPA, ARES, Perfekt-Press, základné školy, rôzni súkromní distribútori a obchodné reťazce. Tlačiareň Slovenská Grafia, a.s. zabezpečuje dopravu potrebného počtu nákladu podľa rozdeľovníka prostredníctvom dcérskej spoločnosti Versus priamo do Mediaprintu Kapa a Slovenskej pošty. Firma ARES si vyzdvihne im určený náklad priamo v tlačiarňi. Perfekt-Press si taktiež preberá svoju časť nákladu pre jednotlivých distribútorov a objednávateľov v Slovenskej Grafii, a.s.. Časopis Fifík sa pravidelne objavuje na „pultoch“ prvý deň v mesiaci. Distribúcia prostredníctvom jednotlivých spoločností je pomerne rýchla a trvá približne 1 pracovný deň. Distribučné spoločnosti majú s vydavateľom individuálne dohodnuté rabaty z ceny periodika, ktoré sú pomerne vysoké (napr. Slovenská Grafia – 39% rabat, Mediaprint-Kapa – 42 % rabat, Ares – 33 % rabat).

6. 9. 2 Ekonomika

Časopis Fifík vychádza v poslednom pol roku v náklade 30.000 ks. Kopíruje krivku trhu a jeho maximálny náklad v minulosti bol 65.000 ks. Pri tomto náklade je jedným z najpredávanejších časopisov pre deti na slovenskom trhu. Približne 50 % nákladu putuje priamo „do rúk“ abonentov. Výška remitendy sa pohybuje okolo 20 % z celkového nákladu. Cena za stiahnutie remitendy z predaja od distribútorov je vo výške 2 % z ceny periodika. Časopis Fifík často pristupuje k stiahnutiu remitendy a túto ďalej bezplatne poskytuje do rôznych zariadení pre postihnuté deti, či už mentálne alebo fyzicky. Náklady na periodikum zvyšujú rabaty distribútorov a konkrétnych predajcov (približne 50 % nákladu). Fifík každoročne žiada o podporu Ministerstva kultúry v podprograme 4.5.1 a vychádza s jeho podporou. Tento rok mu bola udelená dotácia vo výške 6.000 €. Napriek tomu je potrebné presunúť približne 15% finančných prostriedkov (z celkových nákladov na periodikum) z príjmov vydavateľstva na bezproblémový chod časopisu.

6. 9. 3 Reklama

Podľa zákona je reklama prezentácia produktov v každej podobe s cieľom uplatniť ich na trhu. Časopis Fífik uverejňuje platené, ale aj neplatené reklamy, ktoré sú často aj skrytými reklamami. Platené reklamy sú najčastejšie na sladkosti, cereálie, „fastfood“. Neplatená reklama sa uplatňuje na počítačové a iné typy hier, filmy pre deti. Vydavateľstvo Perfekt využíva svoj časopis na reklamu knižných titulov alebo časopisov, ktoré vydáva. Zároveň uplatňuje svoju inzerciu v iných časopisoch a knižných tituloch vydavateľstva Perfekt. Periodikum spolupracuje s medzinárodným domom umenia pre deti, Bibianou, a tu uplatňuje aj svoju reklamu. Cena za platenú inzerciu v časopise Fífik závisí od umiestnenia, farebnosti, rozsahu a počtu opakovaní reklamy. Štandardná cena inzercie na jednu celú stranu sa pohybuje od 2.841,40 € do 1.629,83 €. Tieto príjmy pokrývajú len zanedbateľné percento z celkových nákladov na periodikum a netvorí hlavnú časť príjmu periodika.

Záver

V prvej časti našej práce sme sledovali najmä špecifiká detského percipienta. Naším cieľom bolo poukázať na prínos detského časopisu *Fifík* pre svojho percipienta z jeho obsahovej časti. Môžeme konštatovať, že tento prínos je naozaj široký, pestrý a zaujímavý tak pre vekové obdobie dieťaťa čitateľskej fázy, ako aj predčitateľskej fázy. Časopis rešpektuje základné potreby percipienta. Pôsobí na neho výchovne a mravne, ale nie didakticko-utilitárne. Prináša vzory, ktoré môžu dieťa pozitívne ovplyvňovať. Rešpektuje potrebu hravosti a poznania u detského percipienta. Poznanie sa realizuje rôznymi smermi. *Fifík* obsahuje množstvo náučných textov, ktoré slúžia na vyplnenie voľného času, ale zároveň aj tie, ktoré zdokonaľujú svojho percipienta v predmetoch školskej výučby. Medzi tieto predmety patrí slovenský jazyk. Dieťa sa zdokonaľuje najmä v ortografii, štylistike, rozvoji slovnej zásoby, čítaní s porozumením. Medzi ďalšie predmety patria dejepis, prírodopis, hudobná náuka, literatúra, cudzie jazyky, výtvarná výchova. Zároveň rieši aj psychiku dieťaťa prostredníctvom psychologického poradenstva. Hrami a zábavou vedie dieťa k zručnosti, trpezlivosti. Rozvíja jeho predstavivosť, myslenie, súvislosti, pamäť, estetické cítenie a umeleckú stránku. Sme radi, že podobný pozitívny názor na obsahovú stránku časopisu *Fifík* prezentuje vo svojom posudku aj Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra v Bratislave (príloha A).

V druhej časti práce sme sa zaoberali procesom tvorby a vydávania časopisu *Fifík* z hľadiska skúseností a poznatkov z redakcie. Tým, že je redakcia menšia môžeme konštatovať, že mnohé náležitosti sa v nej dejú pružne a rýchlo, ale proces nie je úplne stabilný. Je závislý od jednotlivých článkov. Využíva interné aj externé zdroje a tieto určujú jeho kvalitu. Zjednodušene môžeme hovoriť o procese internej a externej tvorby a vydávania časopisu. Z tohto hľadiska by sme mohli povedať, že medzi interný proces tvorby časopisu patrí plánovanie, autorská činnosť, redigovanie, korigovanie, grafika, ilustrácia. Externý proces tvorby je opäť plánovanie a autorská činnosť. Medzi externý proces tvorby však patrí aj polygrafia. Na tomto procese sa v nemalej miere podieľa aj externá distribúcia, interná ekonomika a interno-externá reklama. V našej práci sme sa venovali jednotlivým procesom a opisovali sme konkrétny priebeh týchto udalostí. Tieto procesy vychádzajú najmä z jednotlivých pozícií v redakcii (napr. grafická úprava – grafik) a mimo nej. Plánovanie je však proces, ktorý platí pre všetky jednotlivé články, ktoré sa podieľajú na tvorbe časopisu. Jednotlivé, po sebe nasledujúce procesy sú však vždy závislé

od predchádzajúceho spracovania. Preto dodržiavanie ich následností je priam nevyhnutné na tvorbu a vydávanie kvalitného periodika. Netreba však zabúdať, že podstatnou časťou tvorby a vydávania časopisu sú aj zdroje informácií, bez ktorých by časopis nemohol vzniknúť. Ďalšími podstatnými zložkami tvorby a vydávania časopisu sú distribúcia, ekonomika a reklama.

Z hľadiska tvorby časopisu pre deti je potrebné prihliadať na detského percipienta v každom tvoriacom procese: tvorba textu, redigovanie, korigovanie, ilustrácia, grafika. Môžeme to tvrdiť aj pri procese a celkoch ako polygrafia (napr. výber vhodného papiera), distribúcia (napr. výber vhodných miest na predaj) a reklama (napr. vhodnosť, či nevhodnosť umiestnenia produktu).

Zoznam použitej literatúry

- BURNS, L. 2004. *Žurnalistika*. Praha: Portál, 2004. 186 s. ISBN 80-7178-871-6.
- HOLEŠKOVSKÝ, F. 1960. *Naše ilustrace pro děti*. Praha: Státní nakladatelství, 1960. 75 s.
- JACZ, L., a kol. 1982. *Malá encyklopédia žurnalistiky*. Bratislava: OBZOR, 1982. 570 s.
- KOPÁL, J. *Próza a poézia pre mládež. Teória/poetológia*. Nitra : Enigma, 1997. 317 s. ISBN 80-85471-48-5.
- MIKO, F. 1980. *Hra a poznanie v detskej próze*. Bratislava: Mladé letá, 1980. 277 s.
- OSVALDOVÁ, B., a kol. 2007. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha: Nakladatelství Libri, 2007. 263 s. ISBN 978-80-7277-266-7.
- PÁVKOVÁ, J., a kol. 2002. *Pedagogika voľného času*. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
- PIAGET, J., a kol. 1970. *Psychologie dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970. 120 s.
- PREKOPOVÁ, J., a kol. 1993. *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*. Praha: Nakladatelství Portál, 1993. 151 s. ISBN 80-85282-77-1.
- SERAFÍNOVA, D. – VATRÁL, J. 2005. *Náčrt dejín slovenskej žurnalistiky*. Ružomberok: Katolícka Univerzita v Ružomberku, 2005. 214 s. ISBN 80-8084-019-9.
- TOKÁR, M. 2000. *Kapitoly z teórie knižnej ilustrácie*. Prešov: Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2000. 293 s. ISBN 80-88722-91-8.
- TUČNÁ, E. 1986. *Žánrové aspekty textu literatúry pre deti a mládež*. Bratislava: Mladé letá, 1986. 234 s. ISBN 80-06-00216-9.
- TUČNÁ, E. 2000. *Marginálie o literatúre pre deti*. Nitra: Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa, 2000. 194 s. ISBN 80-8050-300-1.
- TUŠER, A. 1999. *Ako sa robia noviny*. Bratislava: SOFA, 1999. 219 s. ISBN 80-85752-66-2.
- VOJTEK, J. – BARTÁK J. 1985. *Metodika novinárskej práce*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985. 210 s.
- VOJTEK, J. 1995. *Úvod do organizácie redakčnej práce a redigovania*. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 1995. 172 s. ISBN 80-223-0932-X.

WILLIAMSOVÁ, R. 2002. *Grafická úprava*. Praha: Mobil Media, 2002. 144 s. ISBN 80-86593-32-0.

ZELINA, M. 1994. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. 2 vydanie. Bratislava: IRIS, 1996. 234 s. ISBN 80-967013-4-7.

<http://www.fifik.sk/data/cennik_inzercie_1_Fifik-cennik_inzercie_2012.pdf>

<http://www.rpr.sk/chillout5-items/2/6/1/5/7/26157_f979d9.pdf>

<https://registerkultury.gov.sk/granty2012/zobraz_ziadosti.php>

Zoznam príloh

Príloha A – Posudok na časopis Fífik

Príloha B – Sieť na časopis Fífik

Príloha C – Sieť na Fífikové noviny

Príloha D – Autorský text po redigovaní

Príloha E – Text po jazykovej korektúre

Príloha F – Tvorba grafiky

Príloha G – Zrkadlo po kompletnej grafickej úprave

Príloha H – Fífikové noviny – prvá časť procesu tvorby ilustrácie

Príloha I – Fífikové noviny – druhá časť procesu tvorby ilustrácie

Príloha J – Fífikové noviny – hotové zrkadlo po ilustračnom procese

Príloha K – Maľovaný text – prvá časť procesu tvorby ilustrácie

Príloha L – Maľovaný text – druhá časť procesu tvorby ilustrácie

Príloha M – Maľovaný text – tretia časť procesu tvorby ilustrácie

Príloha N – Úlohy Fífik – zaslaná úloha pre Ilustrátora

Príloha O – Úlohy Fífik – prvá časť procesu tvorby ilustrácie

Príloha P – Úlohy Fífik – druhá časť procesu tvorby ilustrácie

Príloha R – Úlohy Fífik - hotové zrkadlo po ilustračnom procese